Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, ...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...11 оной ... гарана | № 193 (17316) | 1986 оной августын 21, четверг | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

...ОН СИБИРИИН МҮРЭНҮҮДЭЙ hАБА hА-...М ХУБИИЕ ОНДОО ТЭЭШЭНЬ УРАДХУУЛХА ... БОЛЮУЛХА ТУХАЙ» ТОГТООЛЫЕ КПСС-эй ...КОМИТЕТ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ ...Н АБАБА

...Сибириин мү- ...лалагай за- ...ссо тээшэнь ...үүдалнуудай ... экономиче- ...нүүдые нэ- ...талаар үргэн ...ажаая мэ- ...хараада аба- ...үүдые, ша- ...азарые ашаг- ...рые дээшэ- ...эие бэелүүл- ...агай болон ...сэнүүдые эл- ...ойгоор хойто ...hалаагай за- ...доо тээшэнь ...ектнэ болон ...лмэри, мүн ...үдэй урасха- ...болон Казах-стан тээшэ шэглүүлгэдэ хабаатай проектнэ хүдэлмэри ябуулгые болюулха гээшэ тааламжатай байна гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно.

Дурсагдаhан хүдэлмэриие бэелүүлхэ даабаринуудые 1986—1990 онуудай түсэбүүдhээ гаргахыень СССР-эй Госпланда, СССР-эй Госагропромдо, СССР-эй Мелиорациин ба уhанай ажахын министерствэдэ даалгагдаа.

Энэ тогтоолтой зохилдуулагдажа, үлүү гараhан мүнгэ зөөриие, материальна нөөсэнүүдые РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьhэтэ зонодо газар тарялан шанаржуулан hайжаруулгада, Волго мүрэнэй ершондохи уhалууриин түхеэрэлгэнүүдые hэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэриие үргэдхэлгэдэ гаргашалхыень СССР-эй Госагропромдо, СССР-эй Мелиорациин ба уhанай ажахын министерствэдэ, РСФСР-эй Министрнүүдэй Советтэ дурадхагдаба.

Экономическа ба экологическа али бүхы шэнжэлгэнүүдые хэhэнэй, мүнөөнэй экономико-математическа онол арганууды, техническэ зүйлнүүдые хэрэглэhэнэй, мүн энэ хэрэгтэ Эсэгэ ороной ба гадаадын гүрэнүүдэй дүй дүршэлые гүнзэгыгөөр шэнжэлhэнэй үндэhөөр нютаг нютагуудта уhанай нөөсэ баялигуудые зүбөөр хубаарилгада хабаатай научна асуудалнуудые шэнжэлгээ үргэлжэлүүлхыень эрдэм, техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, СССР-эй Наукануудай академидэ, ВАСХНИЛ-да даалгагдаа.

Хүдэлжэ байдаг уhалууриин түхеэрэлгэнүүдые hэльбэн шэнэлhэнэй, эршэдхэлгын бүхы эрхэ нүхэсэлнүүдые — эрдэм ухаанда үндэhэлэн, газар таралан элдүүрилгын гуримуудые, индустриальна технологинуудые, уhалалгын түрүү онол арганууды, шэнэ машина ба түхеэрэлгэнүүдые үргэлжэ дээрэнь хэрэглэhэнэй, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүдые, мүн ургамалнуудые хамгаалгын хэрэгсэлнүүдые урэ түгэсөөр ашаглаhанай үндэhөөр уhалагдадаг газарай ашаг үрые дээшэлүүлхэ тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалхаар, ажал ябуулгануудай программа тодорхойлхоор СССР-эй Госагропром, СССР-эй Мелиорациин ба уhанай ажахын министерство, союзна республиканuудай Министрнүүдэй Советүүд уялгалагдаа.

Энэ түсэбтэ табан жэлдэ дурсагдаhан зорилгонуудта уhа гаргашалгые 15—20 процентhээ бага бэшээр хорообхын тула предприяти, эмхи бүхэндэ тодорхой даабаринуудые хараалалгые анхаралдаа абажа, үйлэдбэриин-ажаhуудалай, хүдөө ажахын ба бусад хэрэглэмжэнүүдтэ уhанай нөөсэнүүдые гамтайгаар гаргашалха талаар нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые бэелүүлхыень союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ, СССР-эй Госагропромдо, СССР-эй Мелиорациин ба уhанай ажахын министерствэдэ, СССР-эй Элшэ хүсэнэй ба электрификациин министерствэдэ, промышленна министерствэнүүд болон албан зургаануудта дурадхагдаhан байна.

Тохёолдоhон демографическа ба уhанай ажахын байдалые, агропромышленна үйлэдбэриин ба арадай ажахын бусад hалбаринуудай байгууламжые нарижуулан hайжаруулгые хараада абажа, 2010 он хүрэтэрхи үедэ Дунда Азиин ба Казахстанай республикануудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ комплексно программа зохёохыень Узбегэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Киргизэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Таджигай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Туркмениин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хабаадалгатайгаар СССР-эй Госпланда, эрдэм, техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, СССР-эй Госагропромдо, СССР-эй Мелиорациин ба уhанай ажахын министерствэдэ, СССР-эй Наукануудай академидэ, ВАСХНИЛ-да даалгагдаа.

Энэ асуудалаар элидхэл 1987 оной нэгэдэхи кварталhаа хожомдуулангүй СССР-эй Министрнүүдэй Советтэ табигдаха ёhотой.

КПСС-эй ЦК-да ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

Олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй, түбэй үзэл суртал албан зургаануудай болон ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн августын 19-дэ КПСС-эй Центральна Комитедтэ болобо. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой совет телевиденеэр Мэдүүлгэ хэhэнтэй дашарамдуулан, мэдээсэлэй-пропагандистска хүдэлмэриин зорилгонууд тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачев зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ. Ядерна тэhэлэлгэнүүдые нэгэ талаhаа тусхай болзороор болюулалгые hунааха тухай шиидхэбэри Советскэ Союз абахадаа, бусад ядерна зэбсэгтэй гүрэнүүдээр дэмжэгдээд байбал, иимэ хэмжээн уласхоорондын байдалые hайжаруулха, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай этигэл найдалые бэхижүүлхэ арга олгохо байна гэжэ тэрэ үгэ соогоо тэмдэглээ. Ядерна тэhэлэлгэнүүдые болюулалга ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоожо болоно гэhэн этигэл найдал түрүүлхэ, ядерна буу зэбсэг хороохо талаар хэлсээнүүдые, баталалгые хүнгэдхэхэ, буу зэбсэг хуряалгын бүхы хэрэгүүдые урагшань дабшуулха байна.

Советскэ Союзай нэгэ талаhаа ядерна тэhэлэлгэнүүдые болюулалгаяа hунааhан ушар американ захиргаанда ядерна туршалгануудые үргэлжэлүүлэлгын ямар ехэ аюул хойшолонгуудтай байhыень гүнзэгыгөөр бодожо үзэхэ үшөө нэгэ арга олгобо. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха, нэгэ талаhаа сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо хараа шэглэлhээ арсахын тула политическэ хүсэл зориг гаргаха, гүрэнэй сэсэн мэргэн ябуулга хэхэ эрилтэ Вашингтоной урда табина.

Энэ зуун жэлэй hүүл болотор ядерна буу зэбсэгүүдые хуряалгын программа гэхэ мэтын совет үргэн ехэ үүсхэлнүүд, Азида — Номгон далайн оршондо аюулгүй байдал хангаха, эб найрамдалта харилсаа холбоо тогтоохо дурадхалнууд, Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй хамтаараа дурадхаhан Европодо Атлантикаhаа Ураал хүрэтэр зэбсэгтэ хүсэнүүдые, юрын буу зэбсэгүүдые хороохо бүлэг хэмжээнүүд, уласхоорондын аюулгүй байдалые али бүхы талаарнь хангалгын гурим тогтоохо хараа бодол ядерна тэhэлэлгэнүүдые тусхай болзороор болюулха тухай асуудалтай нягта холбоотой байна.

КПСС-эй XXVII съезд дээрэ тодорхойлогдоhон дотоодын болон гадаадын политика бата нэгэдэлтэй, хурдадхалгын ба шэнэдхэн хубилгалгын революционно стратегиие бэелүүлхэ талаар урагшаа хэгдэhэн алхам бүхэн СССР-эй гадаадын политикын — бодото байдалай, эб найрамдалай ба харилсаанай политикын амжалтада түбхын түрүүшын удха шанартай байна гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд П. Н. Демичев, Б. Н. Ельцин, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар М. В. Зимянин, В. А. Медведев, Г. П. Разумовский зүблөөндэ хабаадаhан байгаа.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Барилгын комплексые хүтэлбэрилэн эрхилэлгые нарижуулха зорилгоор СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Барилгын хэрэгүүдэй талаар СССР-эй гүрэнэй комитедые СССР-эй Гүрэнэй союзно-республиканска барилгын комитет болгон хубилгаба. Энэнь барилгын комплексые хүтэлбэрилхэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй саг үргэлжын зургаан болоно.

СССР-эй ниитэ союзна барилгын удаадахи министерствэнүүд бии болгогдобо:

СССР-эй Барилгын министерствын, мүн тэрэшэлэн Хойто, Баруун-Хойто, Волго-Вятска болон Түбэй экономическа районуудта, Калининградска областьдо хүдэлмэри бэелүүлдэг тус министерствын болон бусад ниитэ барилгын министерствэнүүдэй предприятинууд болон организацинуудай бааза дээрэ СССР-эй Хойто ба баруун районуудтахи барилгын министерство;

СССР-эй Промышленна барилгын министерствын, мүн тэрэшэлэн Түбэй-Хара хүрьhэтэ, Поволжиин болон Хойто-Кавказай экономическа районуудта хүдэлмэри бэелүүлдэг тус министерствын болон бусад ниитэ барилгын министерствэнүүдэй предприятинууд болон организацинуудай бааза дээрэ СССР-эй Хойто районуудтахи барилгын министерство;

СССР-эй Хүндэ индустриин предприятинуудай барилгын министерствын, мүн тэрэшэлэн Ураалай болон Баруун-Сибириин экономическа районуудта, Красноярска хизаарта ба Тувын АССР-тэ хүдэлмэри бэелүүлдэг тус министерствын ба бусад ниитэ барилгын министерствэнүүдэй предприятинууд болон организацинуудай бааза дээрэ СССР-эй Ураалай болон Баруун-Сибириин районуудтахи барилгын министерство.

Алас-Дурнын ба Забайкалиин районуудтахи СССР-эй Барилгын министерство СССР-эй Зүүн районуудтахи барилгын ниитэ союзна министерство гэжэ шэнээр нэрлэгдэбэ.

РЕСПУБЛИКЫН БҮХЫ ХОНИШОДТО, ТЕХНИК-ҮРЭЖҮҮЛЭГШЭДТЭ, АЖАХЫНУУДАЙ МЭРГЭЖЭЛТЭД БОЛОН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДТЭ ХОНИН АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ХАНДАhАН

ХАНДАЛГА

...дhээ hалгаар- ...оohон хайша- ...ээд, искусст- ...жүүлэгдэхээр ...нууд бүрид- ...ликын бүхы ...ишодой ажа- ...уда согсолог- ...эзнүүдэй аб- ...жэлдэ хо- ...үрэ дүнгүүд ...шэлээ. Бүхы- ...хурьган түл- ...ондонойхиhоо ...ээ олон аб- ...аруухалдаг ...-ниинь зуун ...hөө 100-hаа ...үүлээ. ...абажа, томо ...лгэрhэн со- ...эндэ Зэдын ...д эрхимлэжэ ...густын 1-нэй ...эхэ хонин бү- ...түлжүүлэг- ...онин бүриhөө ...томо бол- ... Захааминай, ...нууд муу бэ- ...лаа. ...ажахынууд бү- ...дүнгүүдтэй. ...зуун эхэ хо- ...хурьган томо ...нэй орденто ...оз, hуралсалай ...эхэ хонин бү- ...лжүүлжэ ша-...нин бүриhөө 130 хурьга томо болгоо. Ахалагша хонишод А. М. Акулов (Химнын совхоз), Д-Н. Шиндаков, (Ивалгын ОПХ), И. Б. Ербаев (Загаhатын совхоз), зуун эхэ хонин бүриhөө 120—128 хурьгадые түлжүүлбэ. Социалис Ажалай Геройнууд Г. Л. Рабдаев, О. Э. Сангадиева, бэрхэ хонишод Г. М. Бимбаев (Үдын совхоз), Е. Р. Норбоева (Хамниин совхоз), Ф. В. Калашников («Забайкалец» совхоз) гэгшэд баhал урда мэтэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйланхай.

Гэхэтэй хамта республика соо бүхыдөө абтаhан хурьгадые зуун эхэ хонин бүридэ хубаажа үзэхэдэ, 73 болоод, тэрэнэй 66-ниинь лэ түлжүүлэгдэhэн байна. Илангаяа Бэшүүрэй, Хяагтын, Хориин районуудай ажахынуудта зуун эхэ хонин бүриhөө оройдоол 60—63 хурьган томо болгогдоо. Зарим ажахынууд бүришье үсөөн, оройдоол 40—50 хурьга зуун эхэ хонин бүриhөө түлжүүлээ.

Манай hанахада, эндэ хэдэн олон шалтагаан бии. Хонишодоор хүдэлхэ хүнүүдые зүбөөр шэлэжэ табиха хүдэлмэриин хангалтагүй байhан, эхэ хонидой отарануудай буруугаар бүридхэгдэдэг, үрэжүүлгэдэ, илангаяа искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ ёhoop бэлдэгдэдэггүй, энэ кампаниин эмхи муутайгаар үнгэргэгдэдэг, үбэлэй үедэ эхэ хонидой харууhа, тэжээлдэ анхаралай үшөөл багаар табигдадаг дээрэhээ иимэ байдал тохёолдоно.

Зарим ажахынуудай отарануудта элдэб классай, тарган, туранхай, томо, жэжэ, хүгшэн, залуу эхэ хонид худхагдашоод байдаг. Тэрээнhээ боложо, эхэ хонидые үрэжүүлгэдэ hайнаар бэлдэхын аргагүй болоно.

Эхэ хонидые үрэжүүлгэдэ hайнаар бэлдэхэ хэрэг бидэ хонишодhоо нилээд дулдыдадаг гээшэ. Зарим хүнүүд хонидоо ёhoop бэлшээжэ шаданагүй. Илангаяа зун-намарай элдин сагта бэлшээриие хайша хэрэгээр, эмхи гуримгүйгөөр хэрэглэжэ, хонидоо халуунда ёhoop амаруулнагүй, ундалуулнагүй. Зүбөөр адуулаагүй дээрэhээл тэдэндээ хүсэ шадал саг соонь абхуулнагүй, хүсэд таргалуулнагүй. Тиимэ хонидhоо тобир hайн түл абахань бэрхэтэй.

Олохон отарануудта эхэ хонидые үрэжүүлхэ зоотехническэ заабари ехээр хазагайруулагдана. Зарим хонишод эрхим hайн үүлтэрэй хусануудай үрэ хэрэглэжэ, эхэ хонидоо нарин нягтаар үрэжүүлхын орондо hүрэг соогоо жэжэ муу, нooho багатай хусануудые зүндэнь табижархёод, үрэжүүлгэ хээбди гээд hуудаг. Энэнь хонин ажалда ехэхэн хохидол ушаруулна. Илангаяа түл абалга унжагайруулагдажа, эхир хурьгад үсөөн абтана, нарай түл үлбэр муу байна.

Хүндэтэ нүхэд! Хонин ажалай шухала кампани — эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хаhа орохонь. Бултадаа оролдожо, эхэ хонидоо саг соонь hайнаар үрэжүүлhэнhээмнайл хурьгадые абаха түсэбэй, мүн арбан хоёрдохи табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ мяха, нooho үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха даабариин дүүргэлтэ сүм дулдыдаха байна. Искусственна үрэжүүлгын бүхы онол арга, заабаринуудые hайнаар шудалhан, үрэжүүлгые өөhэдөө үнгэргэдэг хонишод лэ хурьгадые олоор абадаг, нoohoшье ехэ хайшаладаг гэжэ дүй дүршэл харуулна.

Тарган, хүсэ шадалаар hайн хонид саг соогоо үрэжүүлэгдэжэ, түлшье үгэхэ байна бшуу. Тиимэhээ хээлитэй, илангаяа түрэхэ дүтэлhэн эхэ хонидто шэмэтэй hайн тэжээл хүсэд хүрэхөөр эдюулхэ, эдинсэ элбэгтэй бэлшээридэ адуулхаhаа эхилээд, шэмэтэ тэжээл, галха тарянай зүйл нэмэжэ үгэхэ шухала.

Хонин ажалай гээгдэлдэ ороhон үшөө нэгэ шалтагаан юуб гэхэдэ, зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд hайн жэшээ, түрүү юумые ёhoop тооногүй. Шэнэ, түрүү юумые, нарин технологиие наагуур үгөөрөө дэмжэбэшье, тэдэниие өөhэдтөө нэбтэрүүлхэ талаар юушье хэдэггүй.

Суута хонишон Социалис Ажалай Герой Д-Н. Б. Сундуевтан жэл бүри эрхим үрэ дүн туйладаг. Тэрэнэй отарада эхэ хонидhоонь түл жэл бүри олоор абтана, нoohoншье ехэ хайшалагдана, мүн продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулна. Үнэндөө, тэрэ байгаалиин сагай уларилай хүнгэн бэшэ эрхэ байдалда хүдэлнэ. КПСС-эй Баргажанай райком түрүү хонишоной дүй дүршэлые согсолжо, плакат гаргаа. Нүхэр Сундуевай ажалай дүй дүршэлые hайнаар шудалха, хаа хаанагүй дэлгэрүүлхээр болоhоор үнинэй. Түрүү дүй дүршэл гээшэмнай арад зоной баялиг ха юм. Энээндэ гамтай наринаар хандаха шухала.

Хонин hүрэгэй үүлтэрые саашадань hайжаруулха талаар республикын хонишодой урда ехэхэн зорилгонууд табигданхай. Селекционно хүдэлмэриие эрид hайжаруулха хэрэгтэй. Үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг ажахынуудта hайн шанартай малай генетическэ бүхы арга боломжонь дүүрэнээр хэрэглэгдэхэ ёhотой. hайнаар илгагдаhан, шэлэгдэhэн хонидые суглуулжа, племенной отара олоор эмхидхэхэ гээшэ хонин hүрэгэй шанарые hайжаруулха, ашаг шэмые дээшэлүүлхэ арга зам болоно.

Хонидой үүлтэрые эрид hайжаруулхын тула генетическэ талаараа hайн шанартай эхэ хонидые тусгаар илгажа үсхэбэрилхэ шухала. Селекционно хүдэлмэридэ бодомжотойгоор хандаха хэрэгтэй. Ажахын мэргэжэлтэ бүхэн өөрынгөө ажалай гол шэглэлые hайн мэдэжэ, нэн түрүүн тэрэнээ мүнөө сагай эрилтэнүүдтэ тааруулан эмхидхэхэ, эгээл эрхим шанартай хонидые илгажа, шэлэжэ абаха болоно.

hалбаридаа түрүү технологи болон эмхидхэлэй нарин нягта онол арганууды хэрэглэхэ сагнай ерээ. Хурьгад, хонидые олоор байлгажа, шахан таргалуулха оньhожоруулагдамал байрануудые үргэнөөр хэрэглэдэг болоо hаамнай, хониной мяха үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ, энэ hалбариин ашаг үрые ехэ болгохо арга бии. Эхэ хонидой отарануудта түрүү технологиие нэбтэрүүлхэ болонобди. Алтайн хизаарай хонишод хурьгадые цикличнэ аргаар түлжүүлхэ технологи үргэнөөр хэрэглэнэ. Хонидой байра соохи дулаан, хүйтэн агаарые зүбөөр тэнсүүлхэ, хаамал бүтүү вентиляци хэхэ арга экономическа талаараа ехэ ашагтай. Газарhаа өөдэнь үргэлэн, забhартай шалатай таhалганууд соо нарай хурьгадые байлгаха гээшэ hайн арга болоно.

Малай үбэлжэлгын али тухай харюусалгатайе хонишодой бригадын коллектив бүхэн hайн ойлгоно. Энэ харюусалгатай хаhада эртээнhээ жэншэдгүй бэлдэhэн, хэхэ ажалаа урид наринаар бодомжолжо, түсэблэжэ эмхидхэhэн коллективүүд лэ эгээл ехэ үрэ дүн туйладаг гээшэ.

Энэ жэлдэ үбhэ тэжээл урдынхиhаа ехэ бэлэдхэгдэнхэй. Тэрэниие нарич нягтаар малда эдюулхэ, саг соонь үбэлжөөнүүдтэ зөөхэ, хаа хаанагүй тэрэниие буйлуулха тушаа hаналаа табиха бэйнабди.

Хонишодой бригада бүхэнэй байдалые наринаар шэнжэлэн хаража, социалис мүрысөө ашаг үрэтэйгөөр эмхидхэхэ, үйлэдбэриин участогуудта гүйсэдхэхы болон ажалай журамые бэхижүүлхэ, хүнүүдтэ саг үргэлжын халуун анхарал хандуулха хэрэгтэй. Энэмнай арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбүүд болон уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэ эшэ үндэhэн боложо үгэхэ бшуу.

(Тус Хандалга республикын хонин ажалай түрүүшүүлэй 1986 оной августын 16-да болоhон зүблөөн дээрэ абтаа).

ТАРЯА ХУРЯАЛГА—86

УРГАСЫН ДЭЭЖЭ — ТООГ ДЭЭРЭ

ХОРИ (Манай корр. Г. Бадмаев телефоноор мэдээсэнэ).

Шэнэ арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй таряа хуряалга урда урдынхиhаа hураггүй эртүүр эхилбэ. Удаан үргэлжэлhэн бороогүй халуун үдэрнүүд тарянай эдеэшэлгые түргэдүүлээ. Ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ Хориин районой совхозууд яhала hайнаар бүхы техникээ, ороohоной тоогуудые, орооhо сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые бэлдэжэ үрдеэ.

Район соогоо эгээл түрүүлэн Хүлэй совхозой механизаторнууд таряа хуряалгада ороhон байна. Тус ажахы энэ жэлдэ 2450 гектар ороohото ургамалнуудые хуряаха юм. Түрүүшын хэдэн үдэрэй туршада эндэхи комбайнууд 600 шахуу гектарай ургасые баал болгон унагаагаад байна. Комбайнернууд А. Новицкий, Г. Хайдуров хоёр бусадhаа габшагайгаар ажаллана.

Баалнууд түргөөр хатана. Баал суглуулан сохилго дээрэ комбайнернууд В. Новицкий, С. Краснопеев гэгшэд хүдэлнэ. «Комета» гэжэ сортын шэниисэ тариhан 76 гектар полиин ургаса хуряагдаа. Дунда зэргээр гектар бүриhөө 21 центнер шэниисэ абтаа.

Иигэжэ ороohоной тоог дээрэ шэнэ ургасын дээжэ буулгагдажа эхилбэ. Ажахын ороohоной тоогууд үнинэй бэлэн болгогдонхой. Тэндэ тодхогдоhон ороohо сэбэрлэхэ, хатааха элдэб янзын техникэ түрүүшын үдэрhөө hаадгүйгөөр хүдэлнэ.

ЭНХЭ ТАЙБАН БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ!

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛШАД НҮХЭР М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ХЭhЭН МЭДҮҮЛГЫЕ ҮНЭН ЗҮРХЭНhӨӨ ДЭМЖЭНЭ

Юумнай hимэ

...гэй Генеральна ...С. Горбачевой ...денеэр хэhэн ...ээд байхадаа, ...онишод, парти, ...аа бэелүүлжэ ...ргаа зорилго- ...оор мэдэрээбди, ...ээнэбди. Ядер- ...үдые хэхэгүй ...ын шиидхэбэри ...шо эгсэ жэл ...ргасаа соо яhа- ...эрэжүүд болоо. ...амгалан бай- ...э үедэшье гай ...аа даа. Нарата ...а дээрэ боло- ...атомай хүсые ...оор ашаглаха ...ин hануулба. ...Америкын Хол- ...дай зонхилог- ...хүсые хүн зо- ...аа, бүхы дэл- ...hалгааха хэ- ...эрэгүүгээр зо- ...дэнэбди. Энэ- ...шэб? Оройдоо ...н, уймар тэнэг ...алис орониие ...гүй! Бэшэ даа. ...үе саг, наhан ...өө дураар зон- ...арижа hураhаа хедаал гэхэ гү, али хүниие дарлан мүлжэхэ хаhынгаа хосорон hалаха туйлдаа хүрэхэдэ, сухалдажа, галзууржа, атомай болон бусад жэхымэ муухай хүсэ хэрэглэхэ hэдэлгэ гаргана гэжэ ойлгонобди.

Манай Эхэ орондо энээндэнь эсэргүү хаалта хэхэ хүсэншье, зөөришье бии байха. Бидэ империалистнуудай галзуу муухайгаар занажа байхадань шагнаад hуухагүй, харин оронойнгоо экономикые улам бэхижүүлхээр бүхы хүсэеэ элсүүлэн оролдохо ёhотойбди. Мүнөө манай ажахыда тэжээл бэлэдхэлгэ дүүрэнтэжэ, ургаса хуряалга түлэг эхилээд байна. Манай бригадын гэшүүд байгша ондо даалгагдаhан сабшаланhаа 720 центнер үбhэ hурилхэ даабаряа 1200 центнертэ хүргэhэн байна. Мүнөө бидэ эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хаhадаа hүүлшын бэлэдхэл хэнэбди. Түсэб, уялгаяа сүм дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлхэл байхабди гэжэ найдуулнаб.

Г. БИМБАЕВ,
Хориин районой Үдын совхозой ахалагша хонишон, партиин XXVII съездын делегат.

Этигэл найдалай hайхан мэдэрэл

Ядерна тэhэлэлгэнүүдые 1987 оной январиин 1 болотор хэхэгүй гэhэн нэгэ талын мораториин болзорые hунааха тушаа КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэhэн Мэдүүлгэ дэлхэйн hайн hанаата бүхы хүнүүдэй сэдьхэлдэ этигэл найдалай hайхан мэдэрэл түрүүлхэ гэжэ hанахаар байна. Хэмнайшье хадаа бүмбэрсэг дэлхэйн ерээдүйдэ, хүүгэдэйнгөө, ашанарайнгаа жаргалтай хуби заяанда этигэхые хүсэнэ ха юм.

«Саашадаа хүн түрэлтэнэй амиды мэндэ байлга тон шухала асуудал болгогдожо табигдаба, шиидхэхы, харюусалгатай ябуулгануудые бэелүүлхэ үе саг хүрэжэ ерээ»,— гэжэ нүхэр М. С. Горбачевой онсолон тэмдэглэhэниинь яаха аргагүй зүб лэ! Бүхыдөө ядерна туршалгануудые болюулха тушаа совет талаhаа хэгдэhэн дурадхалнууд айхабтар тодо, саана наанагүй, залан сэхэ гэжэ хэнэйшье анхархаар лэ. Мүн тиимэ харюугай американ талаhаа абтадаг hаань, хэды hайн, дэмбэрэлтэй үйлэ хэрэг түүхэдэ болохо байнаб!

Совет арадаймнай үмэнэhөө иимэ hайн hайхан, эб найрамдалта үүсхэлэй гаргагдажа байhаниие халуун сэдьхэлhээ дэмжэжэ байhанаа мэдүүлнэб. Буряадаймнай уран зураашад, республикымнай бүхы зохёохы ажалтан намтай дуугаа ниилүүлхэ байха гэжэ этигэнэб. Эб найрамдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ хүн бүхэмнай шадаха зэргээрээ хубитаяа оруулна, саашадаашье оруулха!

К. ДУЛЬБЕЕВ,
Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин харюусалгата секретарь, республикын арадай уран зурааша.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ҮГЭ БАТА

«Ядерна тэhэлэлгэнүүдые болюулха гэhэн дурадхал Советскэ Союзай зүгhөө гансашье дурадхал бэшэ, харин бодотоор ябуулагдажа байhан үйлэ хэрэг hэн тула ядерна буу зэбсэгүүдые хуряалгын манай программын холын бодолтой, үнэн сэхэ байhые гэршэлнэ» гээд нүхэр Горбачев хэлэнэ. Эдэ үгэнүүдэй гүнзэгы ехэ удха шанартай байhые бидэнэр hайн ойлгожо, дэмжэнэшьебди. Мүнөө үедэ эб найрамдал хэрэгтэй.

Манай заводой хүдэлмэришэд арбан хоёрдохи табан жэлэй даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэнхэй. Шэнэ онол арга хүдэлмэридөө нэбтэрүүлхын хойноhоо үдэр бүри ухаан бодолоо гүйлгэнэ, оролдонобди. Эб найрамдалай хэтэ мүнхэдөө мандахын түлөө партиин хүтэлбэрилэгшын хэлэhэн үгэнүүдые үнэн зүрхэнhөө hайшаана, дэмжэнэбди.

В. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн.

ҮНЭН ХЭРЭГ ИЛАХА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэhэн Мэдүүлгые сэдьхэлээ хүдэлгэн шагнаа hэм. Манай парти болон правительство ядерна тэhэлэлгэнүүдые 1987 оной январиин 1 болотор хэхэгүй гэhэн шиидхэбэри абаба. Энэ шиидхэбэриие заводоймнай коллектив халуунаар угтаа.

Би 25 жэлэй саада тээ түрэhэн, амгалан тайбан байдалда хүдэржэhэн, хүн болоhон гээшэб. Минии түрэhэн жэл совет арад зомнай гайхамшагта амжалта туйлажа, замбуулинай захагүй гүн руу харгы нээhэн юм. Харин мүнөө болоходо, США-гай захиргаанайхид замбуулинда ядерна буу зэбсэг гаргахаяа hэдэнхэй. Энэ аюулые зайсуулхын түлөө совет арадай ябуулжа байhан тэмсэлдэ минии үетэн хубитаяа оруулна. Үнэн хэрэг хэзээдэшье иладаг! Дай hужэроогшэдэй эб найрамдалда харша ябуулганууд урагшагүйдэхэнь лабтай.

С. СЫМБЕЛОВ,
Улаан-Үдын авиазаводой хүдэлмэришэн.

НЭГЭШЬЕ ХООЛОС ГЭЭНГҮЙГӨӨР

Баруун Хүнтэйн үргэн талада районой гурбан ажахын комбайнернууд таряагаа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын хойноhоо шармайн оролдожо эхилбэ.

— Манай ажахын механизаторнууд, нэн түрүүлэн комбайнернууд эдеэшэhэн таряагаа богони болзорто хадажа абаха зорилготойгоор эртэ үглөөнhөө эхилээд, hүниин тэн болотор хүдэлжэ байнхай. hүүлэй мэдээнэй ёhoop, 700—800 гектарай таряан хуряагдажа абтаа. Ажахын тоог дээрэ 17—18 мянган центнер таряан ороод байна,— гэжэ Хилганын колхозой партийна организациин секретарь Б. Д. Линхоев мэдээсэнэ.

Байгша ондо таряа хуряалгын түрүүшын үдэрhөө эхилhэн социалис мүрысөөндэ ажахын үнинэй комбайнернууд, жолоошод Д. Б. Мужанов, Ц. Р. Гармаев, Б. Э. Гармаев, Б. Л. Цыренов болон бусад эрхимлэжэ ябана. Тиихэдэ залуушуулай дундаhаа комбайнер Зоригто Гармаев шалгарна. Тэрэ нэгэ үдэрэй туршада 418 центнер таряа суглуулжа, ажахынгаа комбайнернуудай дунда ажалай жэшээ харуулба.

Таряа хуряалга дээрэ машина, техникээ эршэ ехэтэйгээр хэрэглэхын тула хоёр комплекс байгуулагдаhан байна. Үнинэй механизатор В. Б. Раднаев, залуу коммунист Николай Дармаев гэгшэдэй ударидадаг комплексын жолоошод, трактористнууд таряа зөөнэ.

— Таряа хуряалга дээрэ хүдэлhэн таряашадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаа. Арбан хоног бүридэ социалис мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, эрхимлэhэн комбайнер, механизаторнууд урмашуулагдаха юм, — гэжэ нүхэр Линхоев мэдүүлбэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.
Баргажанай район.

ШАГНАЛ

Партийна болон ажахын органуудта олон жэлэй туршада аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаhанайнь түлөө, түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй обкомой барилгын таhагые даагша Лыкшитов Владимир Базаровичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Республикын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн

ХОНИН АЖАЛАА — ХУРДАДХАЛГЫН ЗАМ

Республикын Гүрэнэй Агропромой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, Буряадай АССР-эй министр Н. Н. НАЙДАНОВАЙ элидхэлһээ

Байгша оной августын 16-да Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай «Текстильщик» гэжэ Соёлой ородо республикын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан болоо гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Эндэ бүхы ажахынуудай хонишодой энэ үнгэржэ байһан ажалай жэлэй үрэ дүнгүүд болон ээлжээтэ зорилгонууд тухай асуудалаар республикын Гүрэнэй агропромой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, министр Н. Н. НАЙДАНОВ элидхэл хээ.

Энэ жэлдэ Буряад оронoймнай хонишодой ажалай үрэ дүнгүүд урда жэлнүүдэйхиһээ зарим тэды дээшээ байбашье, улам ургажа байгаа мүнөө сагай эрилтэнүүдтэ үшөөл харюусанагүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Үнгэрһэн жэлэй декабрьда РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет республикын хонишодой урда харюусалгатай, ехэшье зорилгонуудые табяа һэн. 1990 он болотор ноохо үйлэдбэрилгые 5,9 мянган тоннодо, хониной мяха — 18 мянган тоннодо хүргэхэ, тиигэжэ эдэ продуктнуудые мүнөөнэйхиһөө 26,1—35,3 процент хүрэтэр дээшэлүүлхэ зорилго табигдаһан байна. Республикын ажахынууд энээниие бэелүүлхэ бүхы шухала арга боломжотойшье.

Хони олоор үсхэбэрилдэг түрүү ажахынуудай энэ жэлэй үрэ дүнгүүд энээниие гэршэлэн харуулна. Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы зуун эхэ хонин бүриһөө 109 хурьга түлжүүлээ. Зэдын районой Борьёогой совхозой, Ивалгын районой һуралсалай «Байгал» ажахын хонишод, зуун эхэ хонин бүхэнһөө 100 хурьга томо болгоо. Зэдын, Ивалгын, Захааминай ажахынуудта зуун эхэ хонин бүриһөө 80-һаа дээшэ хурьган түлжүүлэгдээ. Республика дотор бүхы дээрээ 586 мянган хурьгад абтаа гэхэ гү, али нёдондо жэлэйхиһээ 28,8 мянган хурьган олоор түлжүүлэгдэһэн байна. Үнэндөө, урда жэлэйхидэ орходоо 41 мянган хонин үсөөн үрэжүүлэгдээ юм. Тиигэжэ хэрбээ урда жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 65 хурьган түлжүүлэгдэһэн байбал, 1986 ондо зуун эхэ хони бүхэнһөө 73 хурьган томо болгогдоо.

Хонин ажалые бүри хурданаар хүгжөөхэ, ашаг үрыень эрид дээшэлүүлхэ арга боломжын бага бэшэ байһаниие жэлһээ жэлдэ эрхим үрэ дүнгүүдые туйладаг түрүү хонишодой амжалта гэршэлнэ. 1986 ондо хонишодой 186 бригада эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа, томо болгоо. Жэшээнь, Зэдын райондо 54 бригада, Сэлэнгын — 21, Ивалгын — 18, Мухар-Шэбэрэй — 17, Хориин — 10 бригада тиимэ үрэ дүн туйлаа. Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Д-Н. Б. Сундуев республикымнай хонишодой социалис мүрысөөндэ олон жэлдэ эрхимлэжэ ябана. Энэ жэлдэ тэрэнэй бригадада зуун эхэ хонин бүриһөө 140 хурьган абтажа, хонин бүхэнһөөнь 4,3 килограмм ноохон хайшалагдаа.

Хориин районой Хүрбын совхозой ахалагша хонишон Ф. М. Загидулина зуун эхэ хонин бүриһөө 130 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүхэнһөө 4 килограмм ноохо хайшалаа. Сэлэнгын районой Химнын совхозой суута хонишон А. М. Акулов зуун эхэ хонин бүриһөө 125 хурьга томо болгожо, хонин бүхэнһөө баһал 4 килограммһаа дээшэ ноохо абаһан байна. Түрүү хонишод, Социалис Ажалай Геройнууд Г. Л. Рабдаев, О. Э. Сангадиева, тэрэшэлэн Хэжэнгын районой Загаһатын совхозой хонишон И. Б. Ербаев, Хориин районой Үдын совхозой хонишон Г. М. Бимбаев болон бусад һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа.

Түрүүшүүлэй баян дүй дүршэлые һайнаар хэрэглэжэ, тэрэнэй үндэһөөр энэ гол һалбариие бүри хурданаар хүгжөөхэ, эндэхи үйлэдбэридэ эршэмтэй онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ тушаа онсо анхарал хандуулха шухала гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Эгээл тиимэһээ түрүүшүүлтэй нэгэн адли эрхэ байдалда хүдэлжэ байгаад, зарим ажахынууд, бригаданууд, хонишод яахадаа ахир бага үрэ дүн туйланаб гэһэн асуудалые эрид табихаар болоо. Тусхайлбал, Сэлэнгын районой «Бестужевский» совхоздо зуун эхэ хонин бүриһөө оройдоол 44 хурьган түлжүүлэгдээ, хонин бүхэнһөөнь 2,9 килограмм ноохон хайшалагдаа. Эндэ абтаһан бүхы хурьгадайнь 31 процент гарзалуулагдаа. Хориин районой Хүлэй совхоздо тиимэ байдал үзэгдэнэ. Загарайн районой «Гигант» колхозой хонишодой үрэ дүнгүүд баһал ахир.

Хонидой үүлтэрые һайжаруулха, селекционно хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ гээшэ энэ һалбариие эршэмтэйгээр хүгжөөхэ, үрэ дүнгүүдыень түргэнөөр дээшэлүүлхэ шухала эшэ үндэһэн болоно. Ноохо багатай, муу классай эмэ түлгэ, зуһагууд үсхэбэридэ олоор табигдажа, бүхы һүрэгэй үүлтэрые муудхаана. Мүн эгээл ехэ ноохо үгэдэг эрхим үүлтэрэй хусанууд районуудта үшөөл үсөөн байһаар. Үсхэбэридэ табигдаха эмэ, эрэ хурьгадые зүбөөр түлжүүлхэ, һайнаар харууһалха хэрэгтэ анхаралай багаар табигдадаг дээрэһээ бүхыдөө хонидой үүлтэр хүсэд һайжаруулагданагүй. Энээндэ нэн түрүүн гүрэнэй плем-нэгэдэлэй мэргэжэлтэд, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ Я. Х. Левитин зэмэтэй гээшэ гэжэ элидхэлшэ заана.

Ажахынуудта жэл бүри хонидто бонитировко хэгдэдэг байбашье, энэнь эмхидхэлэй болон ажахын шухала хэмжээнүүдээр батадхагданагүй. Эгээл һайн үүлтэрэй эмэ хурьгадые илгажа, зүбөөр түлжүүлхэ хэрэгтэ анхарал һулаар табигдана. Үүлтэртэ хонидой фермэнүүд болон ажахынуудые зүбөөр шэлэн эмхидхэхэ тушаа племпредприятиин, ажахынуудайшье мэргэжэлтэд мүртэй анхарал хандуулнагүй. Хони үсхэбэрилхэ талаар эрдэмтэд селекционно болон үүлтэр һайжаруулха тушаа ажахынуудта тодорхой туһаламжа хүргэхын орондо ехэнхидээ теоретическэ заабари үгэхэ, хөөрэлдөө дэлгэхэ дуратай болонхой.

Олон ондоо үүлтэрэй хонидые худхажа үсхэбэрилхэ, мүн забайкалиин сэбэр үүлтэрэй буряад түхэлэй хонидые олон болгохоһоо гадна, тэдэнэй ноохоной шанарые һайжаруулхын тула австралийска үүлтэрэй хусануудай, тэрэшэлэн алтайн, красноярска, хойто-кавказай болон бусад үүлтэрэй хусануудай үрэ хэрэглэжэ, эхэ хонидые үрэжүүлхэ тухай программа республика дотор зохёогдонхой. Энээнэй ашаар Яруунын районой «Коммунизм» колхоздо, үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг Загаһатын болон Борьёогой совхозуудта, Үдын совхозой үүлтэртэ хонидой фермэдэ түрүүшын муу бэшэ үрэ дүнгүүд туйлагдаа. Тиимэһээ энэ хүдэлмэриие саашадань зүбөөр эмхидхэбэл, ашаг үрэтэй байхань элитээр харагдана.

Гэхэтэй хамта хонин һүрэгэй үүлтэрые һайжаруулха, тэдэнһээ эрхим шанартай ноохо, мяха ехээр абадаг болохо талаар үүлтэртэ фермэнүүдһээ ашаг үрэ үшөөл хүсэд абтанагүй гэжэ элидхэл соо тэмдэглэгдээ. Жэшээлхэдэ, Хориин районой Анаагай, «Георгиевский» совхозуудай племфермэнүүдһээ үнгэрһэн табан жэлдэ һайн үүлтэрэй нэгэшье хонин ондоо ажахынуудта худалдагдаагүй. Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һайн үүлтэрэй түлгэнүүдые ондоо тээшэнь худалдахаяа баһал арсана. Юуб гэхэдэ, эдэ фермэнүүдтэ худалдагдахаар ёһотой һайн үүлтэрэй эмэ, эрэшье хурьгад түлжүүлэгдэнэгүй ха юм. Тиихэдээ тэдэнь үүлтэртэ хонидой фермэнүүд гэһэн нэрэдээ хүрэнэгүй бшуу.

Республикымнай хонишодто тон харюусалгатай хүдэлмэриин хаһа орожо байна. Эхэ хонидые хаһа саг соонь, һайн шанартайгаар искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри эхилхэнь. Байгша ондо 740 мянганһаа үсөөн бэшэ эхэ хонидые, жэлһээ дээшэ болоһон эмэ түлгэнүүдые үрэжүүлхэ хэрэгтэй. Ондоогоор хэлэбэл, нёдондонойхиһоо 40 мянган хонид олоор үрэжүүлэгдэхэ болоно. Энэ жэлдэ олонхи нютагуудта сагай уларил муу бэшэ байжа, хонидые һайса таргалуулха, хүсэ шадал абхуулха таатай арга боломжо бии байгаа. Тиимэһээ искусственна үрэжүүлгэдэ бэлэдхэл урда жэлэйхиһээ һайнаар ябуулагдаа гэжэ тэмдэглэхээр. Техник-үрэжүүлэгшэд бэлдэгдээ, үрэжүүлгын пунктнууд шухала хэрэгтэй юумээр хангагдаа. Гүрэнэй плем-нэгэдэлшье энээндэ яһала бэлдээ.

Гэбэшье зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хонидоо үнөөхил эмхи гуримгүйгөөр, һүрэг соо миил хусануудые табижа үрэжүүлгэ эмхидхэхэ шэглэлтэй байһан зандаа. Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозойхид хусануудые эхэ хонидой отарануудта тараажа үгөөд лэ, искусственна үрэжүүлгын пунктнуудые бэлдэхэ тушаа юушье хээгүй байха юм.

Бэшүүрэй районой Охин-Булагай, «Новосретенский» совхозуудта эхэ хонидынь, үрэжүүлгэдэ хэрэглэгдэхэ хусануудынь хүсэ шадалаар үшөөл һула байһаар. Искусственна үрэжүүлгые һайнаар эмхидхэхэ тушаа эндэхид бодото хэмжээ абанагүй.

Эгээл мүнөө, үрэжүүлгын үедэл энэ һалбариин саашанхи хүгжэлтын һайн үндэһэ һуури табигдаха байна. Энэ шухала кампаниие хараалһан нарин болзор соонь, эмхитэйгээр, зоотехническэ үндэр эрилтын ёһоор үнгэргэхын тула бүхы шухала хэмжээ абаха, хүсэеэ элсүүлхэ гээшэ республикын ажахынуудай, РАПО-нуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй, гүрэнэй плем-нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй гол зорилго бэелүүлхэ уялгань болоно. Юуб гэхэдэ, эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ хэр һайнаар бэлдэжэ, ямараар үнгэргэһэнһөө хонин һүрэгые олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха зорилго, энэ һалбариһаа мяха, ноохо абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбэй дүүргэлтэ сүм дулдыдаха байна.

Энэ жэлдэ гүрэндэ ноохо худалдаха түсэбэй дүүргэлтэдэ бэрхэтэй байдал тохёолдонхой. Гэбэшье колхоз, совхозуудай складуудта үшөө тушаагдаагүй ноохон ехэ. Тэрэшэлэн ноохо тушааха гуримай хазагайруулагдаһанһаа боложо, тэрэниие түсэбэй дүүргэлтэдэ саг соонь оруулха, түлбэриие нь үгэхэ хэрэгтэ ехэхэн һаад ушаруулагдана. Ажахынуудай мэргэжэлтэд хайшалагдаһан ноохые саг соонь зүбөөр илгажа, багсалжа, түргэн тушааха хэмжээ дары абаха ёһотой гэжэ элидхэлшэ заана.

Республикын гүрэндэ худалдадаг бүхы мяханай 20 шахуу процентнь хониной мяхан болоно. Теэд эхэ хонидһоо хурьгадай үсөөн абтадаг, тэдэнэйнь шэгнүүрэй бага байһан дээрэһээ хониной мяха үйлэдбэрилгэ дээшэлнэгүй. Үнгэрһэн арбан нэгэдэхи табан жэлдэ республика дотор хонин бүхэнһөө жэлдээ дунда зэргээр 8,8 килограмм (амидын шэгнүүрээр) мяхан абтаа. Яруунын, Загарайн, Хурамхаанай районуудай ажахынуудта тэрэнь бүришье бага. Харин хада уула газартай Ахын райондо хонин бүхэнһөө 15—17 килограмм мяхан абтаа бшуу.

Һүрэг соо эхэ хонидой үсөөн (42—43 процент) байһанһаа, хурьгадай үсөөн абтаһанһаа боложо хониной мяха үйлэдбэрилгэ, худалдалга иимэ ахир бага болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, хурьгад лэ жэл соо шэгнүүрээ эгээл ехээр нэмээдэг гээшэ. Тиимэһээ һүрэг соогоо эхэ хонидые олон байлгаад, тэдэнһээ хурьгадые олоор абажа түлжүүлээд байгаал һаа, мяхан ехэ абтаха, худалдагдаха ха юм. Эхэ хонидоо олон болгохын тула эрэ хурьгадые һайнаар түлжүүлжэ түрэһэн жэлдэнь олоор мяханда тушааха хэрэгтэй. Тиигэжэ шадаа һаа, ойрын жэлнүүдтэ эхэ хонидой тооё 15—20 процентээр олошоруулжа, һүрэг соо тэдэниие 55-һаа дээшэ процентдэ хүргэхэ арга бии.

Хурьгадые шахан таргалуулжа, үбэлжүүлэнгүй, түрэһэн жэлдэнь мяханда тушаахада алишье талаараа ашагтай. Тиигэбэшье энэ хэрэг үшөөл һайнаар эмхидхэгдэнэгүй. Мүнөө ажахынуудта 114 мянган хурьгад шахалганда табигданхай. Тэдэнэй харууһа, тэжээлэй үшөөл хангалтагүй муугаар эмхидхэгдэһэн дээрэһээ хурьгадай шэгнүүр өөдтэй нэмээгдэнэгүй. Үнэндөө, энээндэ бодото анхарал хандуулһанайнь ашаар Ивалгын районой «Заветы Ильича» совхоздо, Мухар-Шэбэрэй районой «Искра», Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозууд болон бусад ажахынуудта һайн үрэ дүнгүүд туйлагдана.

Хурьгадые шахан, бэлшээн таргалуулха хэрэгтэ һургуулинууд ажахынуудта ехэ туһа хүргэдэг. Энэ жэлдэ һурагшадай үйлэдбэриин 117 бригада хамтадаа 260 мянган хурьгадые харууһална. Саашадаа энэ талаар ажахынууд болон һургуулинуудай үйлэдбэриин холбоо барисаае улам бэхижүүлхэ шухала.

Олонхи районуудта мяханда тушаагдаха хонидые урид һайнаар бэлдэхэ, шахаха, таргалуулха хэрэг тон муугаар эмхидхэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Тэрэнһээ боложо, жэжэ, туранхай хонид мяханда тушаагдана. Үнгэрһэн арбан нэгэдэхи табан жэлдэ тус тустаа оройдоол 35—36 килограмм шэгнүүртэй хонид мяханай комбинадта тушаагдаа. Тэдэнэй хахадынь шахуу туранхай, дундаһаа доошо шадалтай байгаа. Нёдондо Хурамхаанай районһоо тус тустаа миил 30 килограмм шэгнүүртэй хонид тушаагдаа. Сэлэнгын, Хэжэнгын, Зэдын районууд баһал жэжэ, туранхай хонидые мяханда олоор тушаана.

Ажахынуудай шэгнүүр багатай, жэжэ хонидые тушааһанһаань боложо, республика жэл бүри 1,5—2 мянган тонно хониной мяха дутуу тушаана. Хэрбээ колхоз, совхоз бүхэнэй мяханда тушааха хонидоо һайнаар бэлшээжэ, һүүлдэнь шахаад, тус бүриин 40 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр худалдаа һаань, хэды ехэ, һайншье шанартай мяхан гүрэндэ үгтэхэ бэлэйб.

Илангаяа намартаа тэдээндэ талха, ногоон тэжээл эдюулжэ, таргалуулха, шэгнүүрыень ехэ болгохо арга боломжо хаа хаанагүй бии.

Зарим хонишодой, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэйшье өөһэдынгөө уялга, харюусалгада хайхарамжагүйгөөр хандадаг дээрэһээ жэл бүри олон хонид гарзалуулагдана, үрилтэ хоролтодо оруулагдана. Сэлэнгын, Хэжэнгын, Бэшүүрэй, Хурамхаанай болон бусад зарим районуудта харууһа, тэжээлэй мууһаа хонидой гарзалха ушар олон.

Урда жэлнүүдэйхидэ орходоо 1986 ондо хурьгад үсөөн гарзалуулагдабашье, тэрэнь үшөөл ехэ зандаа. Забһартай, газарһаа өөдэнь үргэгдэһэн шалатай таһалгануудые байранууд соо түхеэржэ, тэндэ хурьгадые абадаг болоһоной ашаар олохон бригаданууд һайн үрэ дүн туйлаа. Эхэ хонидые харууһалдаг 1246 бригадын 605-дань энэ шэнэ арга хэрэглэгдээ. Иимэ онол арга хэрэглэхэ талаар үүсхэл гаргаһан Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхоз хурьгадай гарзалалгые урда жэлэйхиһээ 3 дахин шахуу үсөөрүүлжэ шадаа. Борьёогой совхоздо тиимэ үргэгдэһэн, забһартай шалатай таһалганууд соо абтаһан хурьгадай нэгэниинь шье гарзалаагүй.

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Зэдын районой Борьёогой совхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев:

— Буряадай АССР-эй министр Н. Н. Найдановай хэһэн дэлгэрэнгы элидхэл соо республикымнай хонишодой хэһэн ажалай һайн, муу талань элеэр шэнжэлэгдэбэ гээшэ. Саашадаа ажахынгаа хонин һүрэгые улам хүгжөөхын тула үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэреэ гуримшуулха ёһотойбди. Мүнөө эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэримнай ойртоо. Үнэндөө энэ хаһамнай ямараар үнгэрдэг бэ гэжэ шэнжэлэн харая.

Олон хурьга абажа, өөдэргэнөөр түлжүүлхэ гэбэл, искусственна аргаар эхэ хонидоо үрэжүүлхэ хүдэлмэреэ хонишод өөһэдөө үнгэргэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, ондоо тээһээ ерэһэн хүн техник-үрэжүүлэгшын уялгые һайнаар дүүргэдэггүй. Иигэжэ зарим хонишод эхэ хонидоо үрэжүүлхын орондо һүрэгтөө ототой хонидые бэдэрдэг, муу үүлтэрэй хусануудые һула табижархина. Тиигэжэ хурьган тон үсөөнөөр абтана гэхэ гү, али олон хонидынь һубайрна.

Эхэ хониднай жэжэ болоо гэлсэнэбди. Энэ юунһээб? Энэмнай хурьга абажа түлжүүлхэ хаһаяа удаан болзорто үргэлжэлүүлһэнэймнай үрэ дүн бэшэ гү? Далаадтахи онуудта эхэ хониднай туд бүрөө 65—67 килограмм шэгнүүртэй байгаа. Удаань наяадтахи онуудай эхеэр хурьга абаха хаһамнай унжагайржа, үбэлжэлгын үедэ үбһэ тэжээлээр дуталдаа һэмди. Тэрэ үедэ абтаһан хурьгадһаамнай мүнөө хурьган түлжүүлэгдэжэ байна гэхэ гү, али эхэ хонидой тус бүриин шэгнүүр 70-дахи онуудайхиһаа бага болошоо. Мүнөө энэ дутагдалаа дары усадхаха ёһотойбди.

Хонишодто гэр байра хэрэгтэй. Һайн гэр байраар хангагдаагүй дээрэһээ залуушуул хонишоной ажалда ерэнэгүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ хонишодоймнай зэргэдэ залуу хүбүүд, басагад үсөөн. Энэ асуудал ойрын сагта зүб тээшээ шиидхэгдэхэ ёһотой.

Хориин районой Үдын совхозой ахамад зоотехник В. К. Халматов:

— Үнгэрһэн жэлдэ манай ажахын хонишод һалбарияа улам хүгжөөхэ талаар бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Энээнэй ашаар байгша ондо ажахыдамнай хурьган олоор абтажа, гарза хоролтогүй түлжүүлэгдэнэ. Ажахымнай хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэридэ эрдэмтэд горитойхон туһаламжа үзүүлээ. 1977 онһоо Буряадай хүдөө ажахын институттай байгуулһан холбоо барисаамнай мүнөөшье үргэлжэлһөөр. Энээнһээ уламжалан меринос ноохон жэл бүхэндэ улам ехээр абтадаг боложо байна. Хэрбээ эхиндээ ажахымнай һайн үүлтэрэй 4200 хонитой байбал, мүнөө һайн үүлтэрэй 16000 хони үсхэбэрилнэ.

Хонидой ашаг шэмые дээшэлүүлхэдэ тэжээл хэрэгтэй байдаг. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада хониднай туд бүрөө тэжээлэй 7 единицын хэмжээнэй тэжээлээр хангагдаа һэн. Харин мүнөө ажахыдамнай условно мал бүхэндэ 7,5 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй үбһэн бэлэдхэгдээд байна. Саашанхи зорилгомнай гэхэдэ, бидэ сабшалан, бэлшээриингээ үрэжэлыень һайжаруулжа, ургасыень эрид дээшэлүүлхэ болонобди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ түрүү хонишоднай өөһэдөө тэжээл бэлэдхэдэг болоо. Жэшээлбэл, Г. М. Бимбаев богонихон болзор соо 1200 центнер үбһэ бэлэдхэжэ, түсэбөө 480 центнерээр үлүүлһэн байна. Мүнөө ажахыдамнай эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хаһадаа бэлдэжэ байна. Ажахымнай хонишод энэ хаһаяа һайнаар үнгэргэхэл байха гэжэ найдуулнаб.

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай генеральна директор К. П. Альцман:

— Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилдэг ажахынуудай, тэрэниие бүйлуулдаг промышленна предприятинуудай агропромышленна комплексдо оруулагдаад байхада бидэнэй хоорондохи харилсаа холбоон, харюусалга, зорилгомнай нэгэн болоо гээшэ. Тиимэһээ хэды шэнээн, ямар шанартай продукци гарганабибди гэжэ булта адли һанаагаа табиха ёһотой болонобди.

Совет хүнүүдые сэбэр һайхан, эрхим шанартай ноохон бүдөөр, хубсаһаар хүсэд хангахын тула хонидой ноохо элбэгээр, һайн шанартайгаар хайшалжа абаха, тэрэниие наринаар илгаха, угааха, сэбэрлэхэ, бүд болгон нэхэхэ манай гол зорилго.

Гэбэшье мүнөө республикын ажахынуудһаа үшөөл муу шанартай, ёһоор илгагдаагүй, элдэб холисотой, хура бороодо норгогдоһон ноохон манай фабрикада ороно. Зарим колхоз, совхозуудта ноохоной шанарые буруугаар тодорхойлжо, багсалагдаһан ноохоёо хуу нэгэ адли шанартай гээд тэмдэглэжэ эльгээхэдэнь, ноохо угаадаг фабрикада тэрэниинь дахин илгажа, элдэб ооһор, ниидхэ, бүд гэхэ мэтэһээнь сэбэрлэжэ, тон ехэ үлүү гаргаша хэхэ баатай болгодоно. Шэбхэ шэнхэгһээнь илгагдаагүй муухай ноохоной ажахынуудһаа ороходонь, тэрэниие оло дахин угаажа ехэ гарза хэгдэнэ, Сэлэнгэ, Үдын уһые бузарланабди.

Эдэ бүгэдэндэ саашадаа илангаяа анхарал хандуулха, харюусалгаа дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ колхоз, совхозуудай классировщигууд болон лаборантнуудые бидэ комбинадтаа асаржа, һургаха хүсэлтэйбди. Энэмнай бидэнэй харилсаае бэхижүүлхэ түрүүшын алхам болохо зэргэтэй.

Хэжэнгын районой Загаһатын совхозой ахамад зоотехник А. А. Хаданов:

— Хонидой үүлтэр һайжаруулха селекционно хүдэлмэриин ябуулагдаһанай, энэ талаар БурНИИСХ-ын эрдэмтэдэй туһаламжын ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ ажахыда хурьгад олоор абтадаг болоо, ноохоншье ехэ хайшалагдана. Гүрэндэ тус тустаа 39 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй хонид тушаагдана.

Тиигэжэ энэ һалбариһаа сэбэр ашаг олзо абтадаг болоо. Нёдондо хонин ажалһаамнай 872 мянган түхэригэй ашаг олзо оруулагдаа һэн.

Гэхэтэй хамта энэ һалбариин ашаг үрэ үшөөл багашаг байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, манайда элдүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ мал, илангаяа хонид олон боложо байна. Саашадаа манай ажахые үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг мэргэжэлтэй болгохо тухай хэлсээн үнинэй болодогшье һаа, тэрэнь үшөөл шиидхэгдэнэгүй.

Хоёрдохи шухала юумэн гэхэдэ, бидэ хонишодой һуудал байдалые һайн болгохо, тааруу зохид гэр байрануудые түхеэржэ үгэхэ, тэндэнь баани бариха асуудалнуудые шиидхэнэбди.

Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Г. И. Прокосов:

— Һүүлэй жэлнүүдтэ сагай уларилай таарамжагүй муу байһанһаа, мүн жэлэй дүрбэн сагта хонидой ходо адуулагдажа байһанһаа боложо, бэлшээри ехээр муудана. Энээнһээ уламжалан хонин ажалай үрэ дүнгүүд доошолно.

Саашадаа хонидто эдюулхын тула отаранууд шадар таряанай газар таһалжа үгэхэ, тэндэ олон ондоо ургамалнуудые тариха, шэмэтэ болон холимол тэжээл бэлэдхэдэг болохо шухала. Отара шадараа элдэб ургамал тарижа, тэндээ намартаа, хабартаа хонидоо адуулдаг болоһоор манай түрүү хонишод нүхэд Жамьянов, Аюшеев, Бадиев, Найданов гэгшэд һайн үрэ дүнгүүдые туйлана.

Хонин бүхэндэ адагынь 1 центнер үбһэ, 2 центнер шэмэтэ тэжээл, 100 килограмм талха таряанай зүйл бэлэдхэдэг болоол һаамнай, хониной мяхан, ноохон ехэ абтаха байна.

Энэ һалбарида залуушуул үшөөл үсөөн хүдэлнэ. Тэдэниие һургаха, ажалай, ажаһуудалай һайн эрхэ байдалаар хангаха, түлөөһыень гуримшуулха шухала.

Эрдэмтэд манда бүри ашагтай туһаламжа хүргэдэг болохо ёһотой гэжэ һанагдана. Тиимэһээ хонин һүрэг олоор үсхэбэрилдэг ажахынуудта үргэн дэлисэтэй селекционно хүдэлмэри ябуулха, хонидой үүлтэрые, ашаг шэмые дээшэлүүлхэ тодорхой хэмжээнүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Зэдын районой агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Ю. А. Фомин:

— Байгша ондо районоймнай ажахынууд хурьга олоор абажа түлжүүлбэ. Тодорхойлбол, хонишодой 83 бригада зуун эхэ хонин бүриһөө 100, мүн дээшэшье хурьга абажа түлжүүлээ. Зүгөөр, эдэ хурьгадза бүхыдэнь гарза хоролтогүйгөөр тэнжээжэ бираагүй. Хони үсхэбэрилхэ талаар Борьёогой, Оёорой совхозуудай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишод амжалтатай гараа. Хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри ябуулхадаа ноохонойнь шанар дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулнабди. Мүнөө үедэ ноохоной шанар һэнаһанда хүрэхөөр бэшэ байһаар. Жэшээлбэл, Борьёогой совхоз хонин бүриһөө 3,4 килограмм ноохо хайшалжа абаа юм. Тиихэдэ бусад ажахынууд энээнһээ бага дүн туйлаа. Ямар шалтагһааб гэбэл, нэгэдэхеэр, хониднай тэжээлээр дуталдана, мүн үүлтэрынь үшөөл һайжаруулагдаагүй байһаар. Республикымнай үүлтэртэ малай нэгэдэл эрхим үүлтэрэй хусануудаар ханганагүй. Энээнһээ уламжалан хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри бирагүй байна. Мүнөө район өөрын 140 хуса бэлдэһэн байна. Энэмнай бага. Манда үшөө 160 хуса хэрэгтэй.

Хонидоо тэжээлээр гүйсэд хангахын тула тэжээлэй бааза байгуулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Мүнөө үедэ олохон хонишод тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэбаадалсана. Тобшолбол, районоймнай хонишодой 150 бригада һүрэгтөө өөһэдөө тэжээл бэлэдхэдэг байна.

Ажахынуудта хурьгадые түлжүүлхэ, шахан таргалуулха хэрэгтэнь һургуулиин һурагшад горитойхон туһаламжа үзүүлнэ. Мүнөө үедэ «Октябрьский», «Заречный» совхозуудта, «60 лет Октября», «Коммунизм» колхозуудта һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд байгуулагданхай. Эндэ бүхыдөө 30 мянган хурьган харууһалагдана. Саашадаа һурагшадые хони үсхэбэрилгэдэ олоор хабаадуулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаха байна.

Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институтдай хони үсхэбэрилхэ таһагай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ Ю. М. НАГАЕВ:

— Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын партийна болон ажахын органуудай зохихо хэмжээнүүдые абаһанай ашаар хони үсхэбэрилгэмнэй хүгжэлтынгөө үргэн замда гаража байна. Зүгөөр хэдэн арбаад жэлэй туршада шиидхэгдээгүй олон тоото шухала асуудалнуудые нэгэ жэл соо сүм шиидхэхэнь бэрхэтэй. Эндэ холын хараатай хүдэлмэри ябуулха байнабди.

Һүүлэй үедэ олон эрдэмтэд хонидоо үрэжүүлхэ, түл абаха, ноохо хайшалха болзор хэдэн ондоогоор тодорхойлжо, дурадхадаг болонхой. Энэмнай алдуутай, эндүүтэй байжа болохо. Жэшээлбэл, бүхы хурьгадай ноохо хайшалха гээшэ һайн гэхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, ондо орохо хурьгад үбэлэй үедэ даараажа, ехээр доройтохо, гарзалха байна. Хэрбээ үүсэлэгдэхэ байбалнь, ноохыень хайшалхада хамаагүй бшуу.

Тэжээлэй бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха тухай хэлэхэ болоо һаа, энэ асуудал ажахы бүхэн зүб тээшэнь шиидхэхэ аргатай. Жэшээлбэл, һүүлэй жэлнүүдтэ Ивалгын ОПХ хонидоо хэрэгтэй тэжээлээр гүйсэд хангадаг болонхой. Энээнэй ашаар тус ажахыда хони үсхэбэрилхэ һалбари эрид хүгжөөгдэжэ байна гэхэ гү, али ноохо үйлэдбэрилгэ 23 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Ноохо ехээр үгэдэг хонидые олошоруулхадаа, хони голодоһондо гаргаха хүдэлмэри тон наринаар

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. (зүүн гарһаа) Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү хонишон Д-Д. Ц. Цыренов, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой О. Э. Сангадиева, Яруунын районой «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон Ц-Д. Ц. Митыпова. 2. (зүүн гарһаа) Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай генеральна директор К. П. Альцман, Зэдын районой Борьёогой совхозой ахалагша хонишон Г. Л. Рабдаев, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов гэгшэд зүблөөнэй забһарлалгын үедэ выставкэтэй танилсажа байна.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

…ТАГАЙ БЮДЖЕДҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛГЭДЭ АНХАРАЛАА ХАНДУУЛХА

тэмсэл хаа хаанагүй ябуулагдаагүй. Зарим предприятинуудай ашаг үрэгүй ажал ябуулгаhаа гүрэн түрэ айхабтар ехэ мүнгэн hангай нөөсэнүүдэй гарза хохидолдо ородог байна. Хяагтын плавико-шпадай уурхай, Клюевскэ болон Хандагатайн леспромхозууд, Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаhанай фабрика, түмэр хэрэгсэлнүүдэй Кировэй нэрэмжэтэ завод болон бусад хэмhээ үлүү гарза хохидолдо oрohон байна. Министерствэнүүд болон албан зургаанууд, арадай депутадуудай районно ба городской Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд үйлэдбэриин арга нөөсэнүүдые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй шанарые hайжаруулха, мүн ашаг олзын ба бюджедтэ оруулагдаха түлбэринүүдэй түсэбүүдые дүүргэхэ талаар бии байhан арга нөөсэнүүдые элсүүлхын тула мэдэлдэнь байhан предприятинуудай, эмхинүүдэй хүдэлмэридэ ушаржа байhан ехэ дутуу дундануудые усадхаха талаар шухала хэмжээнүүдые абанагүй. Материалнууд болон түүхэй эдэй нөөсэнүүдые гамтай hайнаар гаргашалгын хойноhоо ёhотой хиналта табигданагүй. Түрүү hайн нормонуудые, нормативуудые зохёожо нэбтэрүүлгэдэ ёhотой анхарал хандуулагданагүй. Хуушарhан нормативууд ээзэн буса ябадал түрүүлдэг, үрилгэ үбэршэлэлгэдэ хүргэдэгшье байна.

Эрьесын налог хадаа бюджедэй олзо оршонуудай шухалын шухала зүйлнүүдэй нэгэниинь болоно. Үйлэдбэриин хэмжээнүүдhээ, таhалагдаhан фонднуудhаа, байгууламжыень hайжаруулhанhаа тэрэниие бэелүүлгэ дулдыдадаг юм. Байгша ондо промышленностиин зарим hалбаринуудта энэ зүйлөөр ашаг олзо ехэ гээгдэлтэйгээр бэелүүлэгдэhэн байгаа. Авиационно, шэлэй, «Электромашина» заводууд, Тимлюйн цементын заводууд, Хяагтын трикотажна фабрика арадай хэрэглэмжын эд бараанай эрьесэhээ абтаhан налогой талаар түсэбүүдээ дүүргэбэгүй. Архи худалдалгые хараадэ абангүй, ниитын эдеэ хоолой эмхинүүд розничнo эд бараанай эрьесын түсэбүүдээ дүүргэбэ. Республика доторнай эд бараанай эрьесэ дээшэлүүлгын арга боломжонууд хангалтагүйгөөр хэрэглэгдэнэ, коммерческэ хүдэлмэриие hайжаруулха, худалдаа наймаа эмхидхэлгые нарижуулха эрилтэ табигдана. Хахад жэлэй туршада эд хэрэглэлгэшэдэй коопераци комиссионно худалдаа наймаанай түсэбөө 97,7 процент дүүргээ. Нэгэ газарhаа эд бараа худалдажа абалгын хэмжээн үшөөл хангалтагүй бага байhаар, Илангаяа хүдөө нютагта хүн зоной үдэр бүриин эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха хүдэлмэри үшөөл hулаар бэелүүлэгдэнэ. Промышленна эд бараанай болон эдеэ хоолой зүйлнүүдэй талаар гаргашалагдаhан фонднууд гүйсэд худалдагдажа абтанагүй.

Зэдын, Захааминай, Хэжэнгын, Сэлэнгын болон Түнхэнэй районуудта таhалагдаhан товарна фонднууд гүйсэд абтабагүй гэжэ шалгалта харуулаа. Жэшээнь, Зэдын райпотребсоюз 21,6 мянган түхэригэй ноohон болон торгон бүдүүдые, 3,1 мянган түхэригэй оймhоной зүйлнүүдые, 13.2 мянган түхэригэй аяга, амhарта, 24 тонно элдэб янзын сай, 17,2 тонно маргарин болон бусад зүйлнүүдые дутуугаар абаhан байна. Тиэд шалгалтын үедэ баазада бии байhан юумэн районой магазинуудта худалдаанда гаргагдаагүйнь халагламаар.

Гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаа түсэблэлгые, экономическа талаар урмашуулгые, хүтэлбэрилгые нарижуулан hайжаруулха тухай тогтоолые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет hаяхан баталан абаба. Эд бараанай эрьесын түсэбые тэдэнние үйлэдбэрилгын, худалдаанда гаргалгын түсэбтэй, хүн зоной мүнгэн олзо оршонуудтай, мүн түсэблэлгын ба коммерческэ хүдэлмэриие hайжаруулгатай, худалдаа наймаа эмхидхэлгые нарижуулгатай, түрүү технологи болон эд бараа худалдалгын түхэл шэнжэнүүдые нэбтэрүүлгэтэй нягтаар холбохо шухала гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ.

КПСС-эй обкомой бюро болон Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет 1986 оной июлиин 29-дэ тогтоол баталан абаад, 1986—1987 онуудта нэмэлтэ эд бараанай нөөсэнүүдые элирүүлэн олохо, хүн зониие хангалгые hайжаруулха хэмжээ ябуулгануудые хараалhан байгаа. Министерство болон албан зургаан бүхэнэй, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй хараалагдаhан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэ эд бараанай эрьесын хэмжээнүүдые ехэдхэхэhээ гадна эд бараагаар, эдлэл хэрэгсэлнүүдээр хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгые зарим тэды hайжаруулаа. Тингэбэшье энэ жэлэй түрүүшын хахадта «Электромашина», шэлэй заводууд, «Бурятфэрммаш», «Бурятмясопром» нэгэдэлнүүд, МВД-гэй ОИТУ, «Агропромстрой» трест, Главбурятстрой эд бараа үйлэдбэрилжэ, худалдаанда гаргаха түсэбөө дүүргэжэ шадабагүй.

Арадай хэрэглэмжын, соёлой-ажаhуудалай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгээ промышленна предприятинуудай бэелүүлхэ хүдэлмэриинь хойноhоо мүнгэн hангай зургаанууд саг үргэлжын хиналта тогтоохо ёhотой. Республика доторной үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаhан продукциин шанарые hайжаруулха талаар ехэ юумэн хэгдэнхэй. Эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилгэ, шэнэ түхэлэй эд бараа гаргалга улам үргэhэн байна. Тиихэдэ үшөөл гоорито ехэ продукци голодоhондо гаргагдана, сортнь доошолуулагдана.

Һүүлэй үедэ арадай депутадуудай зарим районно Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй зүгhөө нютагай бюджедэй гүйсэдхэлэй хойноhоо анхарал hуларуулагдаа. Түрүүшын хахад жэлдэ зарим олзо оршын зүйлнүүдээр 2,4 миллион түхэриг дутуугаар городуудай, районуудай бюджедтэ oрohон байна. Арадай депутадуудай Зэдын, Хурамхаанай, Захааминай, Сэлэнгын, Түнхэнэй Соведүүдэй районно гүйсэдхэхэ комитедүүд олзо оршын талаар бюджедүүдээ илангаяа хангалтагүйгөөр дүүргэбэ.

Арадай депутадуудай районно Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд сельскэ болон поселково Соведүүдэй бюджедүүдые бэелүүлгэдэ анхаралаа hуларуулhан байна. Энэ жэлэй түрүүшын хахадта 55 сельскэ болон поселково Соведүүд олзо оршын талаар түсэбүүдээ дүүргээгүй. Сэлэнгын районд —6, Захааминда — 7, Хяагтада 6 сельскэ Совет олзо оршын талаар абаhан түсэбүүдээ бэелүүлжэ шадабагүй. Дурсагдаhан болон бусад районуудта ой модонhоо — 207 мянган түхэригэй, Сэлэнгын ба Хориин районуудта түлишын промышленностиин предприятинуудhаа 63 түхэригэй ашаг олзо багаар абтаба.

Мүнгэн hангай зургаануудай хиналтын хэмжээнэй хангалтагүй байhые дутуу дунданууд, ажахынуудта хэрэглэгдээгүй нөөсэнүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. Мүнгэн hангай зарим зургаануудай хиналтын-экономическа хүдэлмэриингөө хэмжээе доошолуулhанhаа уламжалан, бюджедтэ ехэ мүнгэн оробогүй. Энэнь продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанарые hайжаруулха, түүхэй эдэй, түлишын-элшэ хүсэнэй ба бусад материальна нөөсэнүүдые гаргашалгын хэмжэнүүдые сахиха, үрилтэ гаргашануудые усадхаха талаар экономическа үрэ дүнгүүдые, даабаринуудые министерствэнүүд болон албан зургаануудай, нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон эмхинүүдэй дүүргэлгын хойноhоо мүнгэн hангай зургаанууд хиналтаяа шангадхаха уялгатай. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, ажахын тоосоое бэхижүүлхэ, бюджедэй үмэнэ абаhан уялгануудаа дүүргэхэ шухала. Бюджедhээ мүнгэ зөөри гаргашалха, тэдэниие гамтайгаар ашаглаха, мүнгэн hанда ушаржа байhан дутуу дунданuудые усадхаха асуудалнуудые эрилтэ ехэтэйгээр, шууд сэхээр хаража үзэхэ хэрэгтэй. Олзо оршо дээшэлүүлгын арга нөөсэнүүдые бэдэрхэ, ажахы эрхилэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, гүрэнэй мүнгэ зөөриие алмаха, арьбалха ябадалда хүсэлэл оролдолгонуудаа эдэбхижүүлхэ шухала. Бюджедүүдэй ямараар дүүргэгдэжэ байhан тухай асуудалнууд министерствэнүүдэй, албан зургаануудай болон арадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй коллегинүүдэй заседанинууд дээрэ саг үргэлжэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байха ёhотой.

Ч. ЕНДОНОВ,
Буряадай АССР-эй финансын министр.

ЭСТОНИИН ССР. Таллинай Эд бараанай байшан «худалдан абагша-фабрика» гэжэ худалдаа наймаанай-үйлэдбэриин комплексын нэгэ шухала шата болодог юм.

Республикын мебель бүтээдэг найман предприятиин мүнгэ зөөриеэ хамжажа бариhан хоёр дабхар байшангай уужам залнууд соо байрын гэр соохи түхэл янзаар хүүгэдэй, унталгын таhалгануудай байдал түхеэрэгдэнхэй, кухниин мебелиин наборнууд табигданхай. Эдэ бүхы зүйлнүүд республикада бүтээгдэдэг. Һайжаруулагдаhан түхэлэй эд бараа дурадхадаг эрдэм ухаанай-үйлэдбэриин «Стандарт» гэжэ нэгэдэл байгша ондо республика доторoo мебелиин модо гаргана.

Эд бараанай байшан соо худалдан абагшадтай хүдэлмэри дизайнер-консультанттай хөөрэлдөөнhөө эхилдэг. Худалдан абагшадай шэлэжэ абаhан мебелиие фирмын машинанууд гэртэнь абаашадаг, хүдэлмэришэд мебелиинь хабсаргажа табидаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Таллинай эрдэм ухаанай-үйлэдбэриин «Стандарт» гэжэ мебельнэ нэгэдэлэй дурадхаhан «Белла» гэжэ комплект.

ТАСС-ай фотохронико.

…ХИЛЫН саанаhаа

ТАСС · АПН

…ЕЛЕГАЦИИН МАДРАСТА ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

…Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо С. Б. Татлиев түрүүтэй совет олониитын делегациие штадай хүн зон халуунаар угтаhан байгаа.

Совет-энэдхэг хани барисаан, харилсаа холбоон дэлхэйн асуудалнуудта адли хараа бодолтой байлгада, элдэб социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондо амгалан ёhoop зэргэ оршолгын гол ёhонуудые баримталалгада үндэhэлнэ гэжэ Тамилнад штадай губернатор С. Л. Кхурана совет делегацитай уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Энэ хани барисаан залан сэхэ политическэ дэмжэлгэдэ бэелүүлэгдэнэ.

Советскэ Союзай ханинарай бүлгэмэй үүсхэлээр энэдэ үнгэргэгдэhэн энэдхэг-совет хани барисаанай митингдэ хабаадагшад СССР-эй болон Индиин хоорондохи хани харилсаанда үндэр сэгнэлтэ үгэбэ. Ази түбидэ, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые, тогтууритай байдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн СССР-эй шэнэ эб найрамдалта дурадхалнууд Индидэ үргэнөөр дэмжэгдэнэ гэжэ Тамилнад штадай правительствын ахамад министр М. Г. Рамачандран митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

…БҮЛЭГЭЙ» КОНФЕРЕНЦИ НЭЭГДЭБЭ

…ально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха аргатай харгы замуудые хаража үзэнэ.

Хүгжэжэ байгаа болон промышленна талаараа хүгжэнги гүрэнүүдэй хоорондо харилсаанда шэнэ үнэн зүб экономическа гурим тогтоохыень, хүгжэжэ байгаа оронуудай баруунай гүрэнүүдтэ үриеэ түлэлгын хүндэ хүшэр гуримуудые шэнээр хаража үзэхэ эрилтэ табиба. «77-ной бүлэгэй» оронуудай али бүхы харилсаа холбооe үргэдхэхэ, бэхижүүлхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ онсолон тэмдэглэгдээ. Энэнь тэдэнэй экономическа бэеэ дааhан байдалые батадхаха арга олгохо байна.

Апартендэй захиргаанда эсэргүүгээр Урда Африкын арадуудай тэмсэлые дэмжэжэ байhанаа конференциин трибуна дээрэhээ мэдүүлбэ.

…СТРНҮҮД ЗҮБШЭБЭ

Сипасет, НРПК-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, НРК-гай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, гадаадын хэрэгүүдэй министр Хун Сен, КПВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Нгуен Ко Тхать тэрээндэ хабаадаhан байгаа.

Конференци дээрэ Ази болон Номгон далайн оршондохи мүнөөнэй байдал шэнжэлэгдэhэн. Зүүн-Урда Азидахи, Кампучидахи байдалые гуримшуулан hайжаруулха хэмжээнүүд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. Уласхоорондын бүхы гол шухала асуудалнуудаар гурбан оронoй хараа бодолой бата нэгэдэлтэй байhаниинь батадхагдаа.

25 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ДЕЛИ. Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй 25 жэлэй ойдо зорюулагдаhан олоной хабаадалгатай митингдэ суглараагшад Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политикын хараа шэглэлые үндэрөөр сэгнэhэн байгаа. Индиин правительствын министрнүүд, республикын парламентын гэшүүд, политическэ болон ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад тэрээндэ хабаадаа. Бэеэ дааhан байдалай түлөө тэмсэлшэдэй бүхы Индиин эмхиин, Индиин океанай талаар комитедэй үүсхэлээр митинг үнгэргэгдэhэн байгаа.

«Владивостогто хэлэhэн үгэ соогоо М. С. Горбачевой найруулhан ядерна бүхы тэhэлэлгэнүүдые Советскэ Союзай нэгэ талаhаа тусхай болзороор болюулалга, буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар бусад совет үүсхэлнүүд бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ амгалан байдал хангахын, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө СССР-эй гүнзэгы сэдьхэлhээ hанаагаа зобожо байлгын тэршэ жэшээ болоно»,— гэжэ Индиин Национальна конгресс (И) гэдэг хүтэлбэрилхы партиhаа парламентын гэшүүн Н. Г. Ранга митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Советскэ Союзай гадаадын политическэ алхамууд эб найрамдалые хамгаална.

Тиихэдэ империалис гүрэнүүдэй уласхоорондын оршон байдалда хүсэ хэрэглэхэ, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха, сэрэгэй баазануудые байгуулха зорилгонуудаа бэелүүлжэ байхадань, Советскэ Союз Индиин океаниие амгалан тайбан байдалай зоно болгохын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ гэжэ митингдэ хабаадагшадай нэгэн дуугаар батлан абаhан тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Ядерна тэhэлэлгэнүүдые болюулха тушаа «Делиин зургаанай» хүтэлбэрилэгшэдэй уряада харюу болгожо, Советскэ Союзай бүтэмжэтэй hайн хэрэгүүдые бэелүүлжэ байhыень бидэ сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэбди гэжэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

НИКАРАГУАГАЙ МИД-эй МЭДҮҮЛГЭ

МАНАГУА. Социально-экономическа проектнүүдые бэелүүлхэдэнь никарагуаи арадта туhаламжа үзүүлжэ байдаг интернациональна бригадануудай аюулгүйе шангадхаха тухай республикын правительствын шиидхэбэри абаhантайнь дашарамдуулан, Никарагуагай Гадаадын хэрэгүүдэй министерство мэдүүлгэ хэбэ. Сандинис арадай революциин илалтын түрүүшын үдэрhөө ороноо hэргээхэ, тэрэнэй социально-экономическа хүгжэлтые хангаха талаар Никарагуагай арадай хүсэлэл оролдолгонуудые олон оронууд, уласхоорондын болон правительствада хабаагүй эмхинүүд профсоюзай хүдэлөөн, хүн зон үнэн зүрхэнhөө дэмжэдэг байна гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Республикын үргэн ниитэ арад зоной аша туhада харюусаха элдэб программануудые бэелүүлгэдэ интернациональна бригаданууд шухала хубитаяа оруулжа байдаг юм.

Интернационалистнуудай ажал ябуулгын хэды амгалан тайбан шэнжэтэй байгаашье hаань, тэдэнэр Рейганэй захиргаанай хүлhэншэдэй hүйдхэлтэ ябуулгануудта дайрагдажа байна гэжэ документ соо заагдана.

ТҮНХЭНДЭ ТҮРЭҺЭН БОДОЛНУУД

(Замай тэмдэглэлнүүдhээ)

ЗУНАЙ hайхан саг ерээд, зугаа нааданай дэлгэржэ эхилhэн үе hэн. Түрэл дайда, нютагуудынай зүлгэ ногоогоор бүрхөөгдэн, үнгын олон сэсэгүүдээр үзэсхэлэн hайхан шарайгаа шэмэглэнхэй. Хаанашье хүхын хонгёо донгодоон, жэргэмэлэй жэгүүртэ жэрьеэн бэе бэеэ дам дууряалсан, хүдөө нютагай хүүгэдэй хүхюун энеэдэ, зугаатай аялга нэгэдэжэ, золто үеын залгаа хүгжэм болон жэнгирнэ. Иимэ наартайхан үедэ сэдьхэл хүлгүү боложо, нютаг оронooрoo аяншалан, арад зонтой золгон зугаалха дура хүсэл түрүүлдэг ха юм даа.

Тэд энэ аяншалгамнай өөрын онсо үүргэтэй юм. Ушарынь хадаа, буряад литературада хада уулын харьялаа түргэн урадхал мэтэ, таhалдашагүй эршэтэй hалаа хубинь болоҗо орohон Түнхэнэй литературна нэгэдэлэй мүндэлhөөр табин жэлэй ойтой холбоотой. Энэ ойн баяртай дашарамдуулhан уряал абаhан байгаабди. Энэшье ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, тус нэгэдэл манай Агын нэгэдэл хоёр тон үнинэй аха дүүгэй холбоо барисаатай юм. Тиимэhээ нүхэдэйнгөө уряае харюулха хэрэгтэй байгаа бшуу. Тиин залуу поэт Бато-Жаргал Гармажапов бидэ хоёр амаршалга, бэлэгүүдээ түхеэрээд, энэ аяндаа мордоо бэлэйбди...

«Забайкальск — Москва» гэдэг поезд тунгалаг номин Байгалай эрьеэр тойрон, Слюдянка станци хүрэбэ. Зорихон газарнай бүри саашаа, Түнхэнэй районой түб — Хэрэн тосхон.

Слюдянка гээшэ урган hалбаржа байhан ехэ hуурин. Тэрэнэй зүүн хойноhоо Байгал, баруун урдаhаань орьёл уулануудай хабшал hугаhаа эхитэй үргэн ехэ хүнды оршоно. Иимэ нэрмэй hайхан газарта hуурижаhан гуримтай сэбэрхэн, таримал мододоор бүрхөөгдэhэн энэ hууринтай танилсабабди.

Угтажа ерэhэн машинамнай удаашьегүй Слюдянкаhаа гаража, утын харгыда оробо. Энэ харгыгаар Хэрэн хүрэтэр зуун хорёод модо зайтай. Харгы замдаа суг ябаhан зоноороо танилсабабди. Жолоошомнай Александр Бутаков. Харин угтахаяа ерэгшэд гэбэл, комсомолой райкомой хүдэлмэрилэгшэд Татьяна Бороева, Вера Сороковикова гэгшэд байба. Эдэнэр хөөрүү зугаатай, залуу зон, нютаг тухайгаа тодо hонороор хөөрэнэ.

Үндэр дабаа дабаад, ара бооридонь тогтобобди. Харгын хажуу тээ, аршаан гаража байна.

— Энэмнай Туулын аршаан гээшэ,— гээд Татьяна хэлэнэ. Арбаад километр ябаад, Табилгаа гэжэ багахан тосхон хүрэбэбди. Эндэhээ залгаа абаhан Түнхэнэй доодо бууса — Шулуута тосхон харагдаба.

— Районоймнай газар эндэhээ эхилдэг юм. Түнхэн нютаг оробо гээшэбди,—гэжэ Верэнь нэмэбэ.

Жолоошон хүбүүн басагадай үгэнүүдые тодожо абаhaap:

— Манай Түнхэн үргэн, уужам, гүбээ добонуудтайшье, нуга сабшалангуудтайшье, үлхөө ута аад, ёрбо-сорбо хада уулануудтайшье, түргэн урасхалта гол горхотойшье — гоё hайхан нютаг байха даа. Харахадаа ойлгоно габзат,— гээд омогорхон хэлэнэ.

Нээрээшье саашаа ябаха бүрээ нүхэдэйнгөө түрэл нютагые hайхашаан хаража, Буряад оронойнгоо баян дэлгэр байгаалидань урмашабабди. Баруун урагшаа үгсэн тэнииhэн Түнхэн нютагай хойморoор үргэлжэ шулуун хана шэнгеэр hунаhан Саянай саhан оройто орьёл-торьёл мундарганууд, урда хажуугаарнь үлхөө холбоо Хамар-Дабаанай үндэрнүүд — оршон дайдын шэмэг болон харагдана. Тэдэнэй хоорондуур зүүн-хойшоо хотолон ошожо, Ангар мүрэндэ шудхадаг Эрхүү голой хоёр талаар таряалангууд, бэлшээриин газарнууд, нуга сабшалангууд, hүрэг малнууд нюдэнэй хараа дахуулна. Эдэ бүгэдые hонирхон хаража ябахадаа:

Саhан дуулгата Саяан
Сагаан сэдьхэлым залан,
Хүбшэтэ Хамар-Дабаан
Хүлгүү hанааем хүбаан,
Түнхэн hайхан нютагай
Түрэл болгоот намай,—

гэhэн түрүүшын бодол түрүүлнэ. Түрүүшынхиеэ ябаhан тэнюун hайхан нютагта иимэ бодол түрэнгүй яахаб даа...

Гол ехэ харгын хоёр тээгүүр hууринууд hубарилдан үнгэрнэ. Суг ябаhан нүхэднай тэдэниие удаа дараалан нэрлэжэ, ямар колхоз, ямар совхоз байhан тухайнь тобшоор хөөрэжэ үгэнэ. Тиигэhээр Хэрэн тосхон хүрэжэ ерэбэбди. Гостиницада түбхинэлгэ... Зоноор танилсалга... Айлшадшье олон даа. Тэдэнэй дунда Улаан-Үдын нүхэд бүришье олон.

* * *

Түрүүшын үдэрhөө Түнхэнтэй танилсажа эхилээ hэн бэзэбди. Районой түб Хэрэн тосхон гол ехэ харгын хоёр талаар түбхинэнхэй. Зосоогуурнь ябажа хараад байхадаа, Хэрэн гээшэ холын хараатайгаар хүгжэн ургажа байhан тосхон юм байна гэhэн тобшолол хэнэбди.

* * *

Эхэ ороноо зэрлиг дайсадhаа аршалан хамгаалhан эрэлхэг хүбүүдэйнгээ дурасхаал түнхэнэйхидэй хүндэлдэг байhанаарнь омогорхомоор. Соёлой байшандо дүтэхэн бодхоогдоhон үндэр табсан дээрэ табигдаhан бюст обёорон харанабди.

— Манай герой Жамбал Тулаевай хүшөө,— гээд сугтаа ябаhан эндэхи хүн хэлэнэ.

— Зүб даа. Баатар хүбүүгээ иигэжэ мүнхэлхэ гээшэ эрхим hайшаалтай хэрэг байна бшуу, —гэжэ тэрэниие дэмжэнэбди.

— Үшөө амаралтын сэсэрлиг соо нютагай хүбүүдтэ зорюулагдаhан ниитын мемориальна хүшөө байха,— гээд тэрэмнай нэмэбэ.

Тосхоной сэсэрлиг хотогор газарта hуурижанхай. Тэндэ оромсоороо гол зүргөөрнь ябанабди. Эндэ дүй дүршэлэй талаар түнхэнэйхидhээ халан абахаар юумэн олон. Жэшээлхэдэ, эндэ районойнгоо түрүү хүнүүдэй дүрэ зурагуудые, түсэбүүд болон тэдэнэй дүүргэлтэнүүдые харуулhан тоонуудые эли тодоор тааруулhан хэhэниинь hайшаамаар. Энэ хадаа харуулан ойлгуулха агитациин hайн жэшээ мүн гээд хэлэжэ болоно.

Саашалхадамнай добо дээрэ hэеы гэрэй түхэлөөр баригдаhан түхэреэн модон байшан үүдээ сэлинхэй, хүлеэн байна. Энэмнай хизаар ороноо шэнжэлгын музей. Тэрээн соонь нютагай байгаали, совет засагай түлөө тэмсэл, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалга, районой ажахы болоод соёл-гэгээрэлэй хүгжэлтэ, солото түрүү хүнүүд харуулагданхай. Тиин эндэ орожо хараhан хүн бүхэн Түнхэн нютагай түүхэ домогые үндэhөөрнь мэдэжэ абана. Тус музейтэй зэргэлээд, шэнэ түхэлөөр баригдаhан гэр соо литература, искусствын музей нээгдэжэ, нютагайнгаа уран бэлигтэн тухай бүри гүнзэгыгөөр мэдэжэ абаха арга боломжо харагшадта олгобо ха юм. Энэ хадаа арад зондо аша туhатай үшөө нэгэ hонин зүйл гэхэ гү, али нютагай зоной омогорхохо юумэн бии болобо гээшэ. Иимэ музей нээhэн түнхэнэйхид ехэл hайшаалтай хэрэг бүтээбэ гээд баясахаар байна.

Юрэдөө, хаража ябахада, омогорхомоор юумэн Түнхэндэ үсөөн бэшэ. Мүнхэ-Сарьдагай нэрэмжэтэ литературна нэгэдэлэй 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан Түнхэнэй районд үнгэргэгдэhэн энэ hайндэрэй үедэ хэдэн түрүү ажахынуудтай танилсаhан байнабди. Тэдэнэй нэгэниинь Ажалай Улаан Тугай орденто «Сибиряк» колхоз болоно. Энэ ажахы ехэ түүхэтэй. Тэрэниие дүрбэ гаран жэлэй туршада хүтэлбэрилжэ байhан Юрий Павлович Седовой хөөрэhэнэй ёhоор, тус ажахы жэлhээ жэлдэ эрхим дүнгүүдые түйладаг байха юм. Энэ колхоз район соогоо эгээ томо ажахы гэжэ тоологдоно. Гуша гаран мянган гектар эдлүүриин газартай. Тэрэнэйнь ехэнхи хубинь хахалагдадаг газар. «Сибиряк» колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ гектар бүриhөө дунда зэргээр 19 центнер гэхэ гү, али бүхы дээрээ зуу мянган центнер ороohо таряа хуряажа абаhан байна. Тус ажахы районойнгоо гүрэндэ таряа худалдаха түсэбэй 35—40 процентыень, ноhоор 33—34 процентыень даажа абадаг юм. Мүн жэл соо 6 мянган центнер мяха, 25 мянган центнер hү гүрэндэ худалдадаг. Ажахыда хамта 700-гаад хүн, 100 гаран трактор, 70 автомашина хүдэлжэ, эды ехэ амжалтануудые хангана. Өөрын хирпиисын заводтой. Бүхы барилгануудаа ооhэдынгөө хүсөөр хэдэг байна. Тус колхозой 23 гэшүүд «Габьяата колхозник» гэhэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй.

Эндэхи hуурин, тосхонууд урдын түүхэ домогоор баян юм. Жэшээлбэл, декабристнууд Юлиан Люблинский, Владимир Толстой, Иван Пущин, Сергей Волконский, арадай тала баригшад, мүн политическэ сүлэлгынхид Иван Баринов, Василий Денисов, большевигүүд Александр Львов, Лидия Лойко гэгшэд эндэ байгаа. Партизануудай командир Нестор Каландарашвили энэ нютагай баруун талаар, Саянай хаданууд соогуур Эрхүү гараhан юм. Андрей Байбородин 1945 оной Илалтын парадта хабаадаа. Эдэ бүгэдэ колхозой музей соо харуулагданхай. Тиихэдэ Улбугай hууриhаа ямар элитэ зон гараhан гээшэб? Революционер Цырен Нацов, поэт Гэнин-Дарма Нацов, ульгэршэн Хастаан, «Алдар Солын» гурбан орденуудтай Самбу Булутов, уран зохёолшод Балдан Ябжанов, Борис Сыренов болон Владимир Сыренов...

Владимир Жамсаранович Сыренов уран зохёолшо байхаhаа гадна Түнхэнэй совхозой директор юм. Тэрэ совхозойнгоо ажал хүдэлмэриие шадабаритай бэрхээр хүтэлбэрилхынгөө хажуугаар, уран зохёол бэшэдэг байна. Энэ совхоз район, республика соогоо томо ажахынуудай нэгэн байха зуураа, гүрэнэй түсэб даабаринуудые жэл бүхэндэ үлүүлэн дүүргэжэ, түрүү зэргэдэ ябадаг. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон БЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа. Тиихэдэ нүхэр В. Ж. Сыренов «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордендо хүртэhэн байна. Уран зохёолшо — КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн, районно Соведэй депутат юм. Иимэ ажахынуудаарнь, иимэ хүтэлбэрилэгшэдээрнь омогорхонгүй байхаар аал? Эдэнэр бүхы республикын омогорхол мүн!

* * *

Түнхэнэй литературна нэгэдэлэй гэшүүдэй амжалта түйлалтанууд ехэ гээд хэлэхэ хүсэл түрэнэ. Түйлагдаhан амжалтанууд тухай тэндэхи литературна нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ, поэт Жорж Юбухаев элидхэл соогоо тогтожо хэлээ hэн. Энэ нэгэдэлэй хаанаhаа үндэhэлжэ, хэнэй хүтэлбэри доро бии болоhон, лажа ургаhан тухай «Саяан», «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ бэшэгдэhэн байна. Тиимэhээ эндэ дахин дабтаhанай хэрэггүй.

Мүнхэ-Сарьдагай (Будажап Цыренович Найдаковой) нэрые нэрлүүлмэ хүбүүд Түнхэнэй литературна нэгэдэлдэ олон. Эндэ СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной табан гэшүүд хүдэлжэ байна. Эдэнэр хэд бэ гэбэл, нүхэд Балдан Ябжанов, Лопсон Тапхаев, Шагдар Байминов, Ардан Ангархаев, Баир Дугаров гэгшэд болоно. Энэмнай зарим областьнуудай уран зохёолшодой эмхинүүдhээ дутуугүй хүсэн. Олонхинь районойнгоо партийна, совет органуудай дэмжэлгэ доро нютагайнгаа нэрэ хүндые үргэлсэн хүдэлжэ байдаг. Нүхэд Владимир Тулаев, Лопсон Тапхаев болон Владимир Сыренов партиин районно комитедэй гэшүүдэй, районно Соведэй депутадуудай хүндэтэ үүргэнүүдые дүүргэхэ эрхэдэ хүртэнхэй. Энэ хадаа зохёохы хүдэлмэрилэгшын ажал хэрэгүүдтээ эдэбхи болон эрилтэ ехэтэйгээр, харюусалгатайгаар хандадагайнь, тиимэhээ партийна, совет органуудай зүгhөө энхэргэн анхаралтайгаар дэмжэгдэдэг ба сэгнэгдэдэг байhанайнь тодо гэршэ мүн болоно.

Үнэндөө хараад үзэхэдэ, Түнхэнэй нүхэдэй бэшэhэн, хэблүүлhэн зохёолнууд олон. Тодорхойлон хэлэбэл, Балдан Ябжанов буряадаар рассказуудай хоёр ном, туужа болон «Зоной хэшэг» гэжэ роман, ород хэлэн дээрэ гурбан ном хэблүүлэн гаргаа. Лопсон Тапхаев буряад, ород хэлэнүүд дээрэ шүлэгүүд, поэмэнүүдэй долоон ном хэблүүлээ. Тиихэдэ Ардан Ангархаев «Мүнхэ ногоон хасуури» гэжэ роман, хэдэн туужануудай, шүлэгүүд болон поэмын номой, хэдэ хэдэн зүжэгүүдэй автор юм. Владимир Сыренов хэдэн туужануудые, Владимир Тулаев туужа ба рассказуудай хоёр ном, Владимир Халхуев рассказуудай дүрбэн ном, Илья Намсараев туужанууд болон рассказуудай дүрбэн ном, Баатар Романов туужа ба рассказуудые, Борис Сыренов, Шагдар Байминов, Баир Дугаров, Элбэг Манзаров, Жорж Юбухаев гэгшэд тус тустаа хэдэ хэдэн номуудые буряад, ород хэлэнүүд дээрэ хэблүүлhэн байна.

Буряадай болон Москвагай хэблэлнүүдээр гараhан түнхэнэйхидэй номуудые дэмы тоолоно бэшэб. Энээгээр, тэдэнэй эршэтэй ажалай үрэ дүнгүүдые гэршэлхээ, хоёрдохёор, зарим зэргэсүүлгэ хэхээ hананаб. Юуб гэхэдэ, Түнхэнэй уран зохёолшод, поэдүүд Буряадай республикын Уран зохёолшодой холбооной нэгэ хубинь байhан тула республикын партийна, совет хүтэлбэрилхы органуудай болон Уран зохёолшодой холбооной правлениин, номой хэблэлэй, «Байгал» журнал ба республикын газетэнүүдэй редакцинуудай, республикын радио-дамжуулгын болон телевидениин Гүрэнэй комитедэй сагүргэлжын дэмжэлгэ доро уран бэлигээ улам бүри хурсадхан, оролдосотой нэтэрүүгээр хүдэлжэ, иимэ амжалтануудые түйлаа бшуу. Табин жэл соо таби гаран номууд хэблэгдэн гаража, үргэн ниитэ уншагшадай hайшаалда хүртэн мэдэрэгдээ.

* * *

Дээрэ хэлэгдэhэн зүйлнүүд Түнхэндэ түрэhэн бодолнуудай гол удхань болоно. Тиин Түнхэнэй литературна нэгэдэлэй хүдэлмэри тухай hанал бодолоо тобшолон хэлэхэдэ иимэл байна. Тус нэгэдэлэй гэшүүд хоорондоо эбтэй эетэй, ниитынгээ хүдэлмэри бултадаа хамhаад хэдэг, нэгэдэлэй үнгэргэhэн хэмжээ ябуулгануудта тон эдэбхитэйгээр хабаададаг, бэшэhэн зохёолнуудаа зүбшэн хэлсэлгэдэ саг соонь дурадхажа, хуби заяан тухайнь саг үргэлжэ hонирхожо байдаг, тэдэнээ дахин дахин заhажа, мүлижэ, тухандань хүргэдэг hайн лэ заншалтай юм байна. Тиигэжэ бэе бэеынгээ зохёолнуудые ниитээрээ шүүмжэлхы ёhoop хаража, дутуу дундануудыень элирүүлэн заhадаг байхадань, нэгэдэлэйшье, гэшүүдэйньшье ургалтада үрэ ехэтэй, тодорхой нүлөө үзүүлдэг байна.

Эдэ бүгэдые мэдэрхэ зуураа, Түнхэнэй зохёолшо, ажалша нүхэдтэй золгон уулзажа, ажал, хэрэгүүдэйнь амжалтануудаар омогорхон баясаад, бусахынхияа Хэнгэргые бараалхан, аршаанайнь эм домто арюун бодосуудhаа амасажа ерэhэндээ урматайбди. Тиин Түнхэнэй түрүү солотой, ажалша, зохёолшо нүхэдтэ томо тодо, халима ехэ амжалтануудые хүсэнэбди. Зохёохы хани халуун холбоо барисаамнай бүри бэхижэжэ, шэнэ hайхан зохёолнуудай мүндэлхэ байhандань этиганэбди!

Арсалан ЖАМБАЛОН,
уран зохёолшо.

Түнхэн — Ага.

ХҮНДЭТЭ АЙЛШАД

Эдэ үдэрнүүдтэ манай Буряад орондо хани харилсаата Индиин Республикаһаа хүндэтэ айлшад ерэжэ, республикымнай ажабайдалтай танилсаба. Советскэ Союзай хани нүхэдэй бүлгэм гэһэн олон миллион гэшүүдтэй нэгэдэл Индидэ бии юм. Манай айлшан Индиин Республикын парламентын депутат Б. Р. Бхагат гэгшэ энэ ниитын бүлгэмэй президентээр һунгагданхай. Энэ бүлгэмэй түбэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, мүн баһа энэ ороной парламентын депутат Ш. Кауль мүн лэ айлшаар ерээ юм. Хариин оронуудтай манай ороной хани барисаанай бүлгэмүүдэй нэгэдэлэй болон совет-энэдхэг хани барисаанай бүлгэмэй уряалаар Советскэ Союзда ерэһэн хүндэтэ айлшаднай СССР-эй болон Индиин Республикын хоорондохи эб найрамдал, хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договорто гар табиһанһаа хойшо 15 жэлэй ойдо болон Индиин бэеэ дааһан байдалай тогтоогдоһоор 39 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хани харилсаата һарын хэмжээ ябуулгануудта хабаадаха зорилготой юм.

Айлшад совет-энэдхэг хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай эмхиин правлениин түрүүлэгшэ, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент М. В. Мохосоевтой уулзаа. Нарин сэмбын комбинадай, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын, Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын, Кабанскын районой ажалшадтай уулзажа, хани харилсаата хөөрэлдөөнүүд болоо. Агуу ехэ хүршэ ороной түлөөлэгшэд Улаан-Үдэ городой һонирхолтой газарнуудаар ябаа, байгаалиин болон этнографическа музейнүүдтэ хүрөө.

Арадай депутадуудай Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. К. Агалов айлшадые угтан абажа, республикын ниислэл хотын хүгжэлтэ тухай, хүн зонойнь ажал хэрэгүүд тухай хөөрэбэ.

Индиин Республикаһаа ерэһэн айлшад өөрынгөө орон доторхи ажабайдал тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ, уласхоорондын оршон байдалда ядерна дайнай аюулые усадхан зайсуулха талаар Советскэ Союзай дурадхалнуудта үндэр сэгнэлтэ үгөө, совет арад зондо зохёохы ажалдань амжалта илалтануудые хүсэбэ.

Хариин оронуудтай хани харилсаанай совет бүлгэмүүдэй нэгэдэлэй таһагые даагшын орлогшо Р. И. Григорьев айлшадтай хамта ерэлсэһэн байна.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикадамнай айлшаар ерэһэн Б. Р. Бхагат, Ш. Кауль гэгшэд Улаан-Үдын үйлсэдэ.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

Һонирхолтой хүнтэй уулзалга

БАЙГААЛИИН ТҮХӨӨҺЭН ТАБИСУУР ГҮ, АЛИ ОРОЛДОЛГО, ҺОРИЛГЫН ҮРЭ ДҮН ГҮ?

Табан зурагар хара хабтагай тодхоһон ендэр дээрэ Юрий Новиков гаража ерэнэ. Сагаан мелээр адлихан тэбхэрхэнүүд болгоһон нэгэ хабтагай дээрэ 30 тоо бэшэжэ болохоор. Ендэртэ уригдаһан харагшад оролдосотойгоор нүхэн бүхэндэнь тоо бэшэнэ. Зай, одоошье дүүрэбэ ха. Новиков ендэр руу эрьелдэхэ мүртөө хоёр секундын турша соо 150 тоо нэмээдхинэ. Хайшаншье һаа хамаагүй: зүүн-баруун тээшэнь, баруун-зүүн тээшэнь, дээрэһээ доошонь, дороһоо дээшэнь нэмээд абана. Харагшадай дураар тэрэ табан хабтагайн алишье мүртэхи тоо нэрлэжэ шадаха байна.

— Арбаад, хэдэн арбаад тоо гансата хадуугаадхидаг гайхамшаг счетчик тухай литературада бэшэгдэһэн байдаг. Гэбэшье хайшаншье харуулаад танай нэмэдэг 150 тоо — ондоо хэрэг гээшэ ааб даа. Хайшан гээд та энээниие шаданабта!

— Хүнэй «гайхамшаг» гэгдэдэг арга боломжонуудай асуудалнууд намайе үнинэй һонирхуулдаг һэн,— гэжэ Юрий Новиков хэлэнэ. — Жэшээнь, тусгаар хадуужа абаха гээшэ юун бэ? Александр Македонский, Наполеон Бонапарт, ородой полководец Александр Суворов гэгшэд хайшан гээд хэдэн мянгаад солдадуудые нюурааpнь танидаг байгааб? Ородой уран зураашад Левитан, Айвазовский гэгшэд зурагаа ухаандаа һэргээн гаргадаг байгаа. Тэдэ хайшан гээд тиигэжэ шаданаб?

«Тиин лэ би юундэ тиигэжэ шадахагүйбиб, туршаад үзэхэ юм байна» гэжэ бодоо һэм.

Тусхай һорилго хэжэ эхилбэб. Энэ талаар тусхай литература үгы байгааб. Ами амяараа зүбшэлнүүдые эрдэм дэлгэрүүлгын литературада, үдэр бүриин хэблэлдэ оложо суглуулдаг һэм. Түрүүшын ондо өөрынгөө суглуулһан багахан дүй дүршэлөөр хүдэлдэг байгааб. Тиигэһээр юумэ хадуун абалгые хүгжөөхэ аша үрэтэйгөөр хэрэглэгдэдэг хэдэн арга бии гэжэ ойлгобоб. Жэшээнь, эртэ урда сагһаа хойшо бага-багаар эхилхэ, хадууһан юумэеэ сула дабтажа байха, тэрээн дээрээ ехэдүүлэнгүйгөөр шэнэ юумэ нэмэжэ ухаагаа бүхэлхэ, Гомер «Илиада», «Одиссея» зохёолнуудаа сээжээр мэдэдэг байгаа бшуу.

— Юумэ хадуужа абалгаяа хүгжөөхын тула ямар арга дүрэ хэрэглэнэ гээшэбта! Энэ дүй дүршэлөө хэлээд үгөө һаа, шадаха гээшэ гүт!

— Ехэл бэрхэшээнэб даа. Теэд туршаад үзэһүүл даа. Жэшээнь, хара хабтагай дээрэхи тоонуудые хадуухадаа, сйндоо үлэһэн «зураг» ухаандаа һэргээхэ гэжэ оролдоноб. Энэ удаан саг соо үсэдөөр һорилго хэһэнэй һүүлээр туйлагдана. Зай, та хаанахиб даа нэгэ байгаали ухаандаа оруулха гэжэ бодобот. Ойндоо үлөөһэн «зурагтай» үнэхөөрөө урдатнай байһан байгаалиин үзэгдэлые сасуулан, хэдэн дахин һайсахан шэртээд, шэртээд абагты. «Ойндоо үлэһэн зураг» тэрэ байгаалиин бүхы жэжэ-божо зүйлнүүдээр дүүргэхэдээл хадуугааб гэжэ ойлгохоор байна.

Мүноо нэгэ туршалга хээд үзэе. Урдатнай гушан элдэб үнгын картон сахаригууд ба нариихан ооһор. Эдэ түхеэрэлгэнүүдээ дураараа һэлгүүлжэ байгаад үлгэгты. Тиигээд намайе дуудахадатнай, орожо ерэмсээрээ халта харахадаал, хайшан гээд һубарилдан үлгөөтэй байһыень хадуугаад байхаб.

...Гушан үнгын сахаригуудай үлхэлдэн үлгөөтэй байһан һууриень хадуухадаа, Новиков нэгэ секунда гаргашалаа.

— Мнемотехникын мэдэсэ намда туһалдаг, — гэжэ Юрий Новиков тайлбарилан хэлэнэ. — Үнгэ бүхэниие би ами амяараа дүрсэнүүд болгожо, өөртөө тэмдэглэнэб. Сэнхир үнгэ — гулабхаа, шара үнгэ—миисгэй, хара үнгэ—стол гэхэ мэтэ. Ооһорто үлгөотэй байһан сахаригуудые харахадаа, эгээл эдэ амитад һанжаад байна гэжэ өөртөө һананаб. Тиигэжэл эдэниие хадуунаб. Тоонуудаар олон элдэб туршалгануудые хэхэдээ, тус тустань ондо ондоогоор ханданаб.

...Новиковой харуулдаг дүй дүршэлэй энэ сери олоной анхарал илангаяа ехээр татана. Ендэр дээрэ харагшад сооһоо уригдажа гараһан туһалагшад удаан, алдажа, торожо байгаад саарһан дээрэ гурбан, дүрбэн һууритай тоонуудые гурбадахи, дүрбэдэхи, долоодохи зэргэдэ тооложо гаргана. Агшам зуура Новиков һөөргэнь операци хэжэ, хуушан тооень гаргана. Тэрэнэй харюунууд алдуугүй.

— Ганса сахаригууд бэшэ, харин бүхы тоонууд минии ухаанда хубилан оронхой. Ноль—сагаан үнгэ, нэгэн — хүхэ үнгэ, хоёр—шара үнгэ гэхэ мэтэ. Тооложо гаргалга хадаа намда үнгэнүүдэй симфони мэтээр һанагдана. Үнгэнүүдэй тусхай гуримтай болоод байхада, тоодо оруулан тэдэниие тоолохол үлэнэ. Минии һанахада, эндэ нюугдаад байһан мэдэрэл хүдэлнэ. Хүн бүхэн һайнаар бэеэ һорёод, журам сахяад байгаа һаа, иимэнүүд шадабаритай болохо гэжэ найдамтайгаар баталха байнам.

Новиков мүн ондоошье дүршэлнүүдые түргэн, һанаа амараар дүүргэнэ. Бүхэли зуун жэл соохи календариин тоо бүхэнэй неделиин үдэр нэрлэнэ. Зал соо нюугдаһан юумэ олоно. Харагшадһаа уригдажа ерэһэн туһалагшадаа бэедэнь хүрэнгүй, тэрэнэй ухаандаа оруулжа байһан ном соохи хуудаһа оложо шадана.

— Өөр тухайгаа хөөрэжэ үгыт!

— Крымдэ, Евпаторидо түрөөб, тэндээ ажаһуунаб. Үшөө һургуулида ябахадаа олон тоо хадуужа шададаг һэм. Һургуулиин һүүлээр соёл-гэгээрэлэй училищи дүүргээб, олон хүгжэмэй инструмент дээрэ наададагби. Номернуудайнгаа нэгэндэ хүгжэмэй инструмент дээрэ наадажа байгаад, орёо тоо бодолго хэжэ болохо юм гэжэ харуулдагби. Ендэр дээрэ ухаан сэдьхэлэй дүй дүршэлнүүдые харуулдагби.

— Танда ямар нэгэ онсо үдэрэй журам бии гү!

— Онсо гү? Үгы хаш даа... Хододоо долоон часта бододогби. Бодомсоороо амилалгын гимнастика хэдэгби. Һүүлээрнь табан километрһээ бага бэшэ зайда гүйдэгби. Мүн бэеэ хатуужуулгын хэмжээ абадагби. Үдэшэлэн баһал табан километрэй зайда гүйдэг гү, али түргөөр алхалдагби. Амилалгын гимнастика ба физкультура, ойндоо юумэ хадуужа абахада ехэ туһалдаг. Тамхи татадаггүйб, архи уудаггүйб. Хадуужа абаха шалабаряа ехээр һоридогни эли. Өөрыгөө һайса адаглагты, шадабари, арга боломжонуудаа элирүүлэн гаргагты. Энээнһээл эхилхэ гээшэ ааб даа. Тобшолон хэлэхэдэ, өөрыгөө ойлгохо гээшэ ажабайдалда ехэ хэрэгтэй.

В. ДОБИН.
АПН.

ХАРГЫН ДҮРИМ САХИХА

Республикын харгынууд дээрэ үхибүүдэй гэнэ усалда орохо ябадал үсөөрнэгүй. Жэлэй эхинһээ хойшо үхибүүдэй гэмээр олон усалнууд үзэгдэһэн байна. Үхибүүдэй диилэнхи олониинь харгын дүрим һайн мэдэдэггүй, дайралдаһан лэ газараар харгы хүндэлэн гарахадаа, машинада дайруулшана ха юм.

Мэнэ һаяхана республикын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд Улаан-Үдэ хотын ажалшадай харгын дүрим хэр зэргэ сахидаг тухай шалгалта хэжэ үзэбэ. Эдэнэр ажалшадай олоороо ябадаг—Бабушкинай нэрэмжэтэ гудамжада тусхай шалгалта хэһэн байгаа. Хэнэйшье мэдэһээр, энэ үйлсөөр олон тоото автотранспорт үнгэрдэг, ажалшадшье олоороо ябадаг гээшэ.

Шалгалтада хабаадагшад тэрэ дороо харгын дүрим эбдэгшэдые элирүүлээ. Жэшээнь, хотын эдеэ хоолой магазинай наймаалагша Л. А. Петрова жэл хоёр һаратай басагаяа үргэлөөд, машинануудай хоорондуур иишэ тиишээ годиржо ябаад, харгы хүндэлэн гарахые һэдэбэ.

— Харгы яагаад хүндэлэн гараха тухай дүрим мэдэдэг гүт?— гэжэ тэрээнһээ асуухада:

— Һайн мэдэхэб. Зүгөөр ма азиндаа яаража ябанаб,— гээд тэрэ һэнгэргүйгөөр харюусаа бэлэй.

Терешковагай нэрэмжэтэ үйлсэ. Энэ үйлсөөр эгээл олон ажалшад ябадаг. Эндэ автобусууд, трамвайнуудһаа буудал ха юм. Транспортын ерэжэ ябахые харабашье, заримашуул автобус, трамвайда үрдижэ һуухые үйлсэ хүндэлэн гүйлдэдэг.

ГАИ-гай инспектор, милициин старшина Сергей Туболовой жэмбүүрээрээ эшхэрээ, харгын дүрим эбдэгшэдые зогсооходонь, нэгэндээ нэтэрһэн нэгэ эхэнэр сэб сэхэ тэрэнэй урдаһаа ерэбэл даа. Тэрэ эхэнэр 2-дохи класста һурадаг басагаяа хүтэлөөд ябаба. Нэрэ обогынь һурахадамнай: «Би Хэжэнгын районһоо ерэһэн Светлана Жолбоевна Гомбоева гээшэб» гээд харюусаа һэн. Энэ эхэнэрэй хүдэлдэг газарые шалгажа үзэхэдэ, шал худалаар хэлэһэн байба.

Иигэжэ нэтэршэһэн заримашуул үхибүүдээ хүтэлөөд ябахадаа, эдэнэрээ харгын дүрим бү сахигты, тархиингаа хазайһан газараар харгы хүндэлэн гарагты гэжэ хэлээшьегүй һаа, эдэнэртээ жэшээ харуулна бэшэ гү?

Үшөө хэдэн баримта. «50 лет Октября» проспектын бэлшэр. Эндэ баһал харгын дүрим эбдэгшэд үсөөн бэшэ байба. Тэдэнэй нэгэн, 36-дахи һургуулиин 3-дахи, 4-дэхи классуудай һурагшад Алеша Филиппов Алексей Загузин хоёр харгын дүрим эбдэһэнэйнгээ түлөө ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдажа, зүб, буруугаа сагааруулха болобо.

Мүноо республикын һургуулинуудта харгын дүрим шудалха хэшээл үнгэргэгдэдэг болоһоор үнинэй. Зүгөөр эдэ хоёр харгын дүрим мэдэхэшье һаа, ябаган зоной гарадаг бэлшэрэй тээ саанахануур харгы хүндэлэн гүйлдэжэ гараха үедөө, баригдааха юм.

Һүүлэй үедэ велосипед унаад, гүйлгэдэг үхибүүд хотын үйлсэ гудамжануудта олошороо. ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд, түрэлхид, багшанар эдэнэртэй ойлгуулалмжын, һэргылэмжын хүдэлмэри таһалгаряагүй ябуулжа байдаг юм. Тииһээ тиитэр эдэнэр харгын дүрим эбдэнэ, хуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүд велосипедээр гүйлгэлдэнэ. Мүнөө 14 наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй велосипедээр үйлсэ болон машинын харгыгаар ябахань хорюултай. Тиибэшье һаань, зарим үхибүүд энэ дүрим хазагайруулна. Жэшээнь, Трубачеевэй нэрэмжэтэ үйлсэдэ 20-дохи һургуулиин һурагшад Сережа Филиппенко Федя Фелифаров хоёр велосипедээр һундалдаад ябаа. Велосипед дээрэ һундалдаад ябахань хорюултай гэжэ эдэнэр һайн мэдэхэшье һаа, харгын дүрим эбдээ ха юм.

Хүндэтэ нүхэд! Харгын дүрим иигэжэ эбдэжэ, хазагайруулжа ябаһан үхибүүдые хараа һаа, тэдэнэрые дары болюулыт гэжэ хандаха байнабди. Өөһэдөөл харгын дүрим сахижа һураял. Эдэ бүгэдые үхибүүдтээ заажа, харуулжа үгэхэ бидэнэй нангин уялга ха юм.

Хотын үйлсөөр хоёрхон часай туршада хэгдэһэн шалгалтын дүн гаргахада, харгын дүрим эбдэгшэдэй тоо олон байба. Саашадаа иимэ шалгалтануудые саг болзортонь хэжэ, харгын дүрим эбдэһэн заримашуулые тодоруулхадаа, тэдэнэй хүдэлдэг газартань дуулгадаг болоо һаамнай, һайн лэ байха һэн.

Т. ГУЛГЕНОВА,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

СПОРТ — спорт — СПОРТ — спорт — СПОРТ

В. ЕШЕЕВ — СССР-эй ЧЕМПИОН

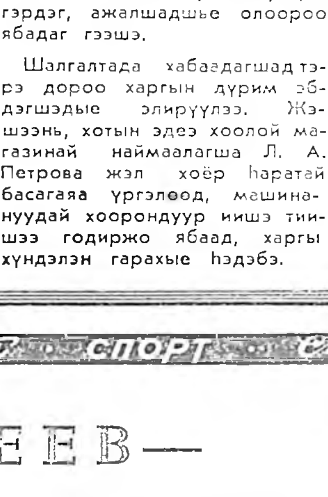
Һур харбалгаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө 24-дэхи мүрысөөн Москвагай Крылатскадахи олимпийскэ сагаалса дээрэ үнгэргэгдэжэ, 15 союзна республика болон Москва, Ленинград хотонуудай суглуулагдамал командануудай 150 шахуу мэргэшүүл хабаадаһан байгаа.

Мүрысөөнүүдэй дүнгүүдээр эрэшүүлэй дундаһаа РСФСР-эй суглуулагдамал команда түрүү һуури эзэлжэ, кубогаар шагнагдаба. Спортын габьяата мастер М-Б. Дашицыренов (Шэтэ), уласхоорондын классай спортын мастернууд В. Ешеев (Москва), И. Файнштейн (Хабаровск) гэгшэд тус командын бүридэлдэ ороһон байха юм.

Эхэнэрнүүдэй дунда гурбан командын, тусхайлбал, Белоруссиин, Украинын болон РСФСР-эй суглуулагдамал командануудай дунда илангаяа һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Энэ удаада гол түлэб залуушуулһаа бүридэһэн Белоруссиин ССР-эй харбагша басагад онсо шалгаржа, түрүү һуури эзэлһэн байгаа. Украинын ССР-эй команда—хоёрдохи, РСФСР-эй спортсменүүд гурбадахи һууринда гараба. М. Исаева (Махачкала), Н. Болотова (Шэтэ), Х. Ц. Гомбожапова (Улаан-Үдэ) гэгшэд Россин Федерациин нэрэ хүндые хамгаалаа.

Дүрбэн үдэрэй мүрысөөнэй дүнгүүдээр түрүү һуури эзэлһэн 24 хүн табадахи үдэртөө харбажа, эндэ шалгараһан 12-ынь мүрысөөгөө үргэлжэлүүлээд, түрүү һуури эзэлһэн найманиинь түгэсхэлэй мүрысөөндэ гарадаг ёһотой. 320 очко тудажа, Владимир Ешеев СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ үшөө дахин хүртэбэ. Брестһээ Борис Исаченко — хоёрдохи (309). Мүнхэ-Бадраа Дашицыренов гурбадахи (308) һууринуудые эзэлээ.

Харин эхэнэрнүүдэй дундаһаа дэлхэйн рекордсменка, уласхоорондын классай спортын мастер Людмила Аржанникова (Шэнэ Каховко), 321 очкотойгоор чемпионка болобо. Дэлхэйн экс-чемпионка Зебинисо Рустамова (Душанбе)—хоёрдохи. Махлуханум Исаева (Махачкала) гурбадахи шангуудта хүртэһэн байна. «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй дэргэдэхи Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй түлөөлэгшэ, спортын габьяата мастер Ханда-Цырен Гомбожапова табадахи һуурида гараба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Ешеев.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.
В. ПЛУТТЫН фото.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЫН ҺОНИН

◈ Буряадай АССР-эй хүнгэн атлетикын олон зүйлөөр мүрысэдэг мэдээжэ спортсменка, уласхоорондын классай спортын мастер, физическэ культура ба спортын талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй инструктор Надежда Мироманова Челябинск хотодо үнгэргэгдэһэн РСФСР-эй чемпионат болон СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө хэхэд финалай мүрысөөндэ хабаадахадаа, хүнгэн атлетикын долоон зүйлөөр 5879 очко абажа, хоёрдохи һуури эзэлээд, мүнгэн медаляар шагнагдаба.

Тэрэ дабалтануудтай 100 метртэ 14 секунда саг харуулһан, 168 сантиметр үндэрые харайһан, 13 метр 17 сантиметртэ ядро түлхиһэн, 200 метрэй зайе 24 секунда соо гаталһан, 6 метр 20 сантиметртэ утые харайһан, 37 метр 80 сантиметртэ копье шэдэһэн, 800 метрэ 2 минута 16,6 секунда саг харуулһан байгаа.

◈ РСФСР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөндэ бэлэдхэл хэжэ байха үедөө Улаан-Үдын 12-дохи СПТУ-гай тренер, спортын мастерта кандидат Татьяна Виноградова Москвада үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадахадаа, 4 килограммай ядро 16 метр 87 сантиметртэ түлхижэ, республикын шэнэ рекорд табиба. Нёдондо жэл Комсомольск-на-Амуре хотодо тогтооһон республикынгаа амжалтые тэрэ 65 сантиметрээр үлүүлһэн байгаа. Энэ үрэ дүнгынь СССР-эй спортын мастерай нормативһаа оройдоол 13 сантиметрээр бага юм.

☆ Аха наһанай эдиршүүлэй болон залуушуулай дунда хүнгэн атлетикээр «Трудовые резервы» бүлгэмэй Россиин соведэй мүрысөөн Грозный хотодохи Серго Орджоникидзиин нэрэмжэтэ стадион дээрэ боложо, Россин Федерациин энэ бүлгэмэй 300 гаран хүнгэн атлет хабаадаһан байгаа.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй дэргэдэхи Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй түлөөлэгшэд программын зарим зүйлнүүдээр һайн үрэ дүнгүүдые туйлаба.

Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастерта кандидат Евгений Сафонов 2 метр 05 сантиметр үндэрые харайжа, илалта туйлаа. Улаан-Үдын 18-дахи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Света Акулова 200 метрэй зайе 24.9 секунда соо гаталжа эрхимлээ. 42-дохи һургуулиин һурагша Ира Попова 1500 метрэй зайда 3 минута 36,8 секунда саг харуулжа, чемпионка болобо. Энэ һургуулиин һурагша Ира Лазарева 3000 метрэй зайда бултанһаа түрүүн финишэдэ хүрэжэ ерэһэн байха юм. 6-дахи СПТУ-гай һурагша Владимир Ильенко 400 метрэй зайда 50.5 секунда саг харуулжа, мүнгэн медаляар шагнагдаа. 18-дахи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Таня Золотуева 400 метрэй урилдаанда, кооперативна техникумэй һурагша Людмила Ларионова хүнгэн атлетикын долоон зүйлэй мүрысөөндэ 3-дахи һууринуудые эзэлһэн байха юм.

☆ Хүнгэн атлетикээр Роспотребсоюзай техникумүүдэй дунда Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөндэ хабаадахадаа, Улаан-Үдын кооперативна техникумэй команда урданда жэлэйнгээ амжалтые дабтажа, илалта туйлаба. 23 техникумэй 200 гаран хүнгэн атлет Кемерово хотодо болоһон түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа.

Хубиин тоосоогоор Людмила Ларионова 200 метрэй урилдаанда, утые харайлгада 5 метр 47 сантиметр үрэ дүн туйлажа, зонын чемпион болобо. Александр Гомбоевтой 5 километрэй зайда тэнсэжэ урилдаха хүн олдобогүй. Светлана Иванова 1500 болон 3000 метрэй зайнуудта хоёр дахин мүнгэн медаляар шагнагдаа. Людмила Абашеева 3000 метрэй зайда гурбадахи һууринда гараба.

Улаан-Үдын кооперативна техникумэй суглуулагдамал командын амжалтада физкультурын багша Борис Сарайкин ехэ габьяатай.

Б. МИРОМАНОВ.

Байгша оной зунай һаранууд-та Таловкын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой 18 хүдэлмэришэд санатори болон курортнуудта, орон соогуураа, мүн хилыншье саагуур аяншалһан байна.

ТҮЛБЭРИГҮЙ ПУТЁВКОНУУДААР

— Ажалай түрүүшүүлые хүнгэлэгдэһэн болон түлбэригүй путевконуудаар урмашуулхаһаа гадна заводойнгоо ажалай ветерануудта түлбэригүй путевконуудые үгэдэг болобобди, — гэжэ заводой профкомой түрүүлэгшэ С. Бурнина хөөрэнэ.— Жэшээлхэдэ, наһанайнгаа амаралтада гараһаншье һаа, түрэл заводтоо хүдэлһэн зандаа ажалай ветеран Александр Яковлевич Добрынинда Горячинскын курорт ошожо амархыень түлбэригүй путевко үгөө.

Тус завод Байгал далайн эрьедэ оршоһон Култушная гэжэ газарта аяншалгын өөһэдын баазатай юм. Имагтал зунай һарануудта хүдэлдэг баазада хүн зоной һайнаар амарха бүхы эрхэ байдал тухеэрэгдэнхэй. Байгша оной зунай һарануудта 154 хүдэлмэришэн гэр бүлөөрөө тэндэ амараа. Тиихэдэ амаралтын үдэрнүүдтэ заводой хүдэлмэришэд бүлэг бүлэгөөрөө ошожо, сулоотэй сагаа гоё һайханаар үнгэргэдэг байна. Тэндэ амарха дуратайшуулай тоо жэлһээ жэлдэ олон боложо байнхай.

А. ФАРФУТДИНОВ.
Прибайкалиин район.

ТОБШОХОНООР...

◈ Хүнгэн атлетикээр СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Киевэй түбэй стадион дээрэ үнгэргэгдэбэ. Спортын мастерта кандидат Валерий Полушин дабалтануудтай 3000 метрэй зайда урилдахадаа, 8 минута 54,30 секунда саг харуулжа Энэнь Буряадай хүнгэн атлетикын түүхэдэ туйлагдаһан гурбадахи үрэ дүн болоно.

Спортын мастернууд Гапас Шарипов, Леонид Астраханцев гэгшэд энээнһээ һайн үрэ дүнгүүдые харуулһан намтартай. Астраханцев энэ зүйлөөр Буряадай рекорд тогтоонхой — 8 минута 37,8 секунда.

◈ Хүнгэн атлетикээр Эрхүүгэй областиин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ Буряадай хүнгэн атледүүд хабаадаба. Сергей Закиров 1500 метрэй зайе 3 минута 52 секунда соо гаталжа, гурбадахи һуури эзэлээд, спортын мастерта кандидадай нормагив дүүргээ. Олег Утенков 400 метрэ 50,4 секунда харуулжа дүрбэдэхи һуури эзэлбэ.

◈ Дундуур болон холын зайда урилдалгаар СССР-эй арадуудай IX Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөн сентябриин 15-да Ташкент хотодо үнгэргэгдэхэ. Мүнөө РСФСР-эй суглуулагдамал команда һорилго бэлэдхэл хэжэ байна. Спортын мастер Ирина Зайцева Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаа.

РСФСР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадада мүнгэн медаляар шагнагдаһан И. Зайцева 800 метрэй зайда урилдаха юм.

М. БОРИСОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ», «КПСС-эй ЦК-да зублөөн болобо» — ТАСС-ай материалнууд. «Таряа хурьаалга болон тэжээл бэлэдхэлгэ комплекснээр ябуулха» — суглуулбари. «Алданаһаа хүсэл дүүлхэ» — С. Шадрин, А. Копылов, В. Багонин гэгшэдэй корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал. «Холын хараатай тоо бодолго» — Ан. Климовэй статья. «Үнэн сэхэ ажалай жэшээгээр» — В. Воронинагай статья. Мэргэжэлтын зүбшэл. «Ерээдүйн ургаса тухай һаналтайгаар»—С. Бекетовэй статья. Эршэдхэн хүгжөөлгые хурдадхалгын замаар болон бюджет. «Аалидалгын байдалда» — Ч. Ендоновой статья. Республикын болон союзна мэдээсэлнүүд.

Гурбадахи хуудаһанда. Указууд. Һургуулиин реформо бэелүүлнэбди. «Багшын партын саана»—А. Доржиевай статья. Хилын саанаһаа ТАСС-ай корреспондентнүүдэй эльгээһэн мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Соёлой һонин» — суглуулбари. «Нюдэнэйнгөө шэл абагты» — Г. Калиновскайгай репортаж. Һонирхолтой хүнтэй уулзалга. «Валентин Дикуль гэгшын онсо өөрсэ шэнжэ» — ТАСС-ай фото-мэдээсэл. Газетын «Мэдээсэлэй таһаг», соносхолнууд.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45—«Ан амитадай аймагта». 10,45 —«Эдиршүүлэй уран бэлиг». 11.15—«Братья Карамазовы»—уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 12.25—Шэнэ һонин (12.30 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ һонин. 15.50 — Баримтата фильмүүд. 16.40 — «Бултанда зорюулагдаһан стадион». 17.10—«Что там, за поворотом»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 18.15 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 19.00—Спортын үһанай зүйлнүүдээр дэлхэйн чемпионат. **Улаан-Үдэ.** 19.30—«Байгал»—мэдээсэлэй программа. **Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр — туби дэлхэй дээрэ». 20.00 — СССР-эй Нефтиин болон газай промышленностиин предприятинүүдэй барилгын министерствын дүй дүршэл тухай. 20.35—Футболоор нүхэд ёһоной уласхоорондын уулзалга. Швециин ба СССР-эй суглуулагдамал командануудай. 22.00 — Время. 22.35 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 22.45 — Уран зохёолшо Д. Пикулиинлэ айлшаар. 23.45— «Мүнөөдэр — туби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9,20—«Чрезвычайные обстоятельства»—уран һайханай фильм. 10.35—Гол мүрэнэй флот тухай баримтата фильмүүд. 10.55—Испан хэлэн, 11.25—Мультфильм. 11.35 — «Француз альбом» —хүгжэмэй — уран шүлэгэй найруулга. 12.20 — «Завещание старого мастера» — 4 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 13.25 — «Аэдай аялга дуунууд». 13.40—«Шестой»—уран һайханай фильм. 15.00—Шэнэ һонин. **Улаан-Үдэ.** 19.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 19.20—Соносхолнууд. **Москва.** 19.30—Совет дуунай концерт. **Улаан-Үдэ.** 19.45 — Буряадай АССР-эй Гостелерадиогой арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. 20.15—Архи ухаагүй ябадалые ажабайдалай ёһо гурим болгохо. **Москва.** 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—С. Пактай уулзалга. 22.00 — Время. 22.35—«Мелочи жизни»—уран һайханай фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-[illegible] 4-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ [illegible] Н-03597. Заказ № 193.